

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

Bakalářská práce

2021

Sára-Ráchel Schlehrová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

**Změna sociální konstrukce nezaměstnaných v období
krize související s COVID–19**

Bakalářská práce

Autor práce: Sára-Ráchel Schlehrová

Studijní program: Sociologie a sociální politika

Vedoucí práce: PhDr. Karolína Dobiášová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne: 4. 5. 2021

Sára-Ráchel Schlehrová

Bibliografický záznam

SCHLEHROVÁ, Sára-Ráchel. *Změna sociální konstrukce nezaměstnaných v období krize související s COVID-19*. Praha, 2021. 61 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Karolína Dobiášová, Ph.D.

Rozsah práce: 77 411 znaků s mezerami bez abstraktu, příloh a obsahu

Abstrakt

Bakalářská práce *Změna sociální konstrukce nezaměstnaných v období krize související s COVID–19* reaguje na změny v názorovém mínění české společnosti vůči cílové populaci nezaměstnaných, ke kterým došlo v první polovině roku 2020. Veřejné mínění o nezaměstnaných jako o lidech, kteří jsou líní pracovat, se přeměnilo na méně mírnější, kdy si skoro polovina společnosti myslí, že lidé jsou nezaměstnaní, protože se jim pouze nedaří sehnat vhodnou pracovní pozici. Náhlé změny ve veřejném mínění a sociální konstrukci mohou být způsobeny médii nebo změnami v policy designu, a tak se text zaměřuje na zmapování změny rámování nezaměstnaných v médiích a změny designu veřejných politik vůči vybrané populaci.

Práce vychází z kvantitativní a kvalitativní analýzy nejčtenějších českých deníků (novinové a internetové články) za podpory veřejněpolitické teorie sociální konstrukce cílových populací (SKCP) od autorek Ingram a Schneider. Pomocí tematické analýzy a analýzy rámců popisuje změny v konstrukci a rámování nezaměstnaných a popisuje prvky policy designu (například nástroje, odůvodnění nebo cíle politiky) ve vztahu k nezaměstnaným, které se ve vybraném časovém období let 2017–2020 proměňovaly.

Klíčová slova

Nezaměstnaní, teorie sociální konstrukce cílových populací, koronavirová krize, tematická analýza, analýza rámců, mediální analýza

Název práce

Změna sociální konstrukce nezaměstnaných v období krize související s COVID–19

Abstract

The bachelor's thesis *Changes in social construction of the unemployed during COVID-19 crisis* addresses the shift in public opinion about the target population of unemployed which occurred in the first half of 2020. The dominant public opinion of unemployed shifted from being considered as people who are reluctant to work, and thus not wanting to participate on the labour market, into almost half of the public thinking the unemployed do not work due to the lack of luck in finding new working position. Sudden transformation such as this can be caused by the direct effect of media or changes in the policy design. Therefore the thesis is set on mapping changes in the framing of the unemployed by the media but also on the transformation of policy design.

The thesis is based on quantitative and qualitative analysis of the most read Czech journals (both Internet and newspaper articles) supported by the public policy theory of social construction of target populations (SCTP) introduced by Ingram and Schneider. Thematic analysis and frame analysis are used to describe the changes in the construction and framing of the unemployed as well as to characterize how the elements of policy design (such as tools, justifications or policy goals) have transformed during the chosen period of 2017 to 2020.

Keywords

Unemployed, Theory of social construction of target populations, Coronavirus crisis, Thematic analysis, Frame analysis, Media analysis

Title

Changes in Social Construction of the Unemployed During COVID-19 Crisis

Poděkování

Mé poděkování patří především vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Karolíně Dobiášové, Ph.D. za poskytování cenných rad, ochotu pomoci při ukotvování práce společně s podněty pro její správné zpracování a trpělivost. Dále bych také chtěla poděkovat všem mým blízkým, kteří mi při psaní této práce stáli oporou a podporovali mě.

Obsah

Úvod	2
1 Cíle a otázky	4
2 Teoretické a věcné ukotvení	5
2.1 Rámec sociální konstrukce	5
2.2 Teorie sociální konstrukce cílových populací (SKCP).....	6
2.2.1 Cílové populace	7
2.2.2 Policy design (design veřejných politik) a sociální konstrukce	8
2.3 Zasloužené a nezasloužené cílové populace.....	11
2.4 Média a vliv na sociální konstrukci	11
3 Metodologie.....	14
3.1 Data.....	14
3.2 Sběr dat.....	15
3.3 Profilace zkoumaných médií	15
3.4 Kvalitativní výzkumný přístup	16
3.4.1 Tematická analýza	16
3.4.2 Analýza rámců.....	17
3.5 Kvantitativní výzkumný přístup	19
4 Vymezení cílové skupiny nezaměstnaných.....	20
4.1 Vymezení nezaměstnaných	20
4.2 Policy design nezaměstnaných v letech 2017–2020	21
4.3 Rámování nezaměstnaných	23
4.3.1 Zásluhový rámec.....	24
4.3.2 Solidární rámec.....	28
4.4 Výsledky mediální analýzy	32
5 Diskuse	37
Závěr.....	39
Zdroje	41
Teze bakalářské práce – projekt	49
Seznam příloh.....	54

Úvod

Česká republika na počátku 90. let musela znovu začít čelit problému tržně orientovaných zemí, kterým je *nezaměstnanost*. Ovšem nezaměstnanost jako taková nikdy nebyla příliš vysoká a objevovala se v rámci „zdravých“ mezí. V tomto jevu je Česká republika poměrně unikátním případem nejen mezi státy Evropské unie (dále jen EU), ale také mezi členskými státy OECD. Například v 90. letech se Česká republika potýkala s cca 5% nezaměstnaností (Mareš 2002, s. 9; Červenka 2003, s. 1–2). Míra nezaměstnanosti se od roku 2000 příliš nezměnila, pokud nebudeme brát na zřetel finanční krizi okolo roku 2009, kdy se nezaměstnanost pohybovala průměrně okolo 8 % (MPSV Tisková zpráva 2010). Dlouhodobě je tedy nezaměstnanost v České republice rekordně nízká a od roku 2018 do roku 2019 se dostávala pravidelně pod 3 % (ČSÚ 2021, MPSV Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti 2020).

Avšak i přes nízkou míru nezaměstnanosti se Česká republika potýká s trendem negativní percepce nezaměstnaných, která přetrvává hlavně v obdobích, kdy se země nepotýká s krizí. Podle každoročního výzkumu CVVM zabývající se názory Čechů na nezaměstnanost se ukazuje, že s každou krizí se pohled na zkoumanou skupinu signifikantně liší. Například v roce 2018 se názor, že lidé jsou nezaměstnaní, protože nechtějí pracovat, zvýšil o 39 %, oproti roku 2009¹, na 57 %. O další rok později (tedy rok 2019) se názor, že nezaměstnaní lidé pracovat nechtějí, zvýšil na 61 %. Názorový obrat nastává v roce 2020, kdy se Česká republika ocitla na počátku koronavirové pandemické krize a mínění o nezaměstnaných se opětovně proměňuje – 42 % respondentů si myslí, že lidé nejsou zaměstnaní, jen protože nejsou schopni najít vhodnou práci a 38 % vyznává názor, že nejsou zaměstnaní, protože pracovat nechtějí (CVVM Tisková zpráva 2020).

K vysvětlení změny postojů k nezaměstnaným ve vymezeném období použiji veřejněpolitickou teorii sociální konstrukce cílových populací (dále jen SKCP) představenou autorkami Ingram a Schneider (1993, 1997). Tato teorie se zakládá na myšlence, že „(...) *veřejné politiky jako řešení společenských problémů jsou sociálně podmíněny a konstruovány (...) Nezáleží tedy tolik na empiricky prokazatelné důležitosti problému, jako spíše na způsobu jeho rámování a interpretace v rámci veřejného diskurzu (...)*“ (Nekola et al. 2020, s. 12). Důležitou součástí teorie SKCP je obsah veřejných politik (*policy design*), který je tvořen v rámci hodnot, jež jsou každé zainteresované skupině přidělovány na

¹ V roce 2009 vrcholila ekonomická krize.

základě sociální konstrukce, politické moci či pravidel nebo domněnek, které jsou v neustálé dynamické interakci (Schneider a Ingram 1997, s.2; Nekola et al. 2020, s.13).

Podle Ingram a Schneider (1993, 1997) lze sociální konstrukci cílové skupiny či populace analyzovat na základě analýzy textů jakými jsou například zákony, opatření, veřejné projevy nebo skrze analýzu médií a jejich vyjadřování k vybrané skupině. V této práci se zaměřuji na zkoumání změny sociální konstrukce nezaměstnaných pomocí tematické analýzy médií a navazující analýzy rámců, které umožní zodpovězení mých výzkumných otázek týkajících se rámování cílové skupiny nebo jejich sociální konstrukce. K dosažení cíle práce a pochopení mediálního obrazu nezaměstnaných použiji nejčtenější internetová a tištěná média v České republice, kterými jsou Blesk, Aha!, MF Dnes, Lidové noviny, Hospodářské noviny, Právo, Novinky.cz, Aktuálně.cz, Deník.cz, E15, Metro a Seznamzpravy.cz (MEDIA Projekt 2020; NetMonitor *in* Mediaguru.cz 2021).

Na základě mnou stanovených kritérií vybírám vzorek článků z let 2017–2020, který následovně kvalitativním a kvantitativním přístupem analyzuji. Pomocí těchto kroků jsem schopna vysvětlit a objasnit cíle této práce, kterými jsou identifikace proměny rámování cílové skupiny nezaměstnaných (jejich sociální konstrukce) a identifikace změny policy designu optikou teorie SKCP.

V první části práce stanovuji cíle a výzkumné otázky na ně navázané. Ve druhé se věnuji teoretickému ukotvení celé práce. V další části popisuji, která metodologická východiska používám pro zpracování celé analýzy. V části předposlední se věnuji analýze výsledků a interpretuji je. Diskuse se jako poslední část zabývá propojením teorie s analytickou částí práce.

1 Cíle a otázky

Cílem práce je identifikovat, jak se proměňovalo rámování cílové skupiny nezaměstnaných v médiích a jak se měnil policy design určený této cílové skupině perspektivou teorie SKCP. Zvolené časové období od roku 2017 do konce roku 2020 je opodstatněné tím, že v roce 2017 začala rekordně klesat nezaměstnanost a až do začátku koronavirové krize v prvním kvartálu roku 2020 se stále snižovala. Poté se objevila pandemie COVID-19, která má kromě zdravotních i ekonomické dopady a názorové mínění o nezaměstnaných se proměnilo. Od výzkumných cílů odvozují následující výzkumné otázky:

„Které klíčové rámce se objevují ve vztahu k nezaměstnaným ve sledovaném období?“

„Jak se proměňovalo rámování nezaměstnaných v médiích během koronavirové krize?“

„Jak se změnila podoba policy designu vůči nezaměstnaným ve vybraném období?“

„Jaká byla sociální konstrukce nezaměstnaných v médiích?“

„Jaké politické nástroje k řešení problematiky nezaměstnaných byly v médiích navrhovány?“

„Kdo se v médiích objevoval jako hlavní sponzor nebo opoziční sponzor samostatných rámců?“

„Jak byly distribuovány benefity a sankce napříč danými rámci?“

„Jakou roli zastávají externí vlivy na sociální konstrukci nezaměstnaných?“

2 Teoretické a věcné ukotvení

2.1 Rámec sociální konstrukce

Sociální konstrukce je pojem představený autory Bergerem a Luckmannem ve 20. století. V jejich díle z roku 1966 hovoří o tom, že realita je tvořena lidmi žijícími v našem okolí – každý má tzv. „sociální bublinu“², ve které vyrůstá a je mu předáváno vědění ostatních (Berger a Luckmann 1990, s. 25–30). Vnímání reality je subjektivním procesem, který se pro každého jedince může měnit, a tak vyvstává otázka, jak je možné, že si lidé mezi sebou vzájemně mohou rozumět a sdílet podobná přesvědčení? Odpovědí může být sdílené vědění a vnímání v sociálních procesech, jež díky opakování daných sociálních aktivit vytváří a normalizuje novou „objektivní realitu“ pro dané skupiny (Navrátil 1998, s. 44).

Hacking (1999) popisuje sociální konstrukci jako „objev“, který byl pro společnost osvobozujícím aspektem. Společnost si uvědomila, že učení, které jim bylo předáváno rodiči, může být vykonstruované a není zde potřeba ho dodržovat tak, jak jejich sociální bublina požadovala. Člověk se může pokaždé přiřadit do své vlastní, která vyhovuje jeho konstrukci reality (Hacking 1999, s. 3–4). Pokud se na sociální konstrukci podíváme blíže, zjistíme, že není pouze nástrojem osvobozujícím, nýbrž nástrojem, který umí různým vybraným skupinám také ubližovat. Hacking vybírá příklad anorektiček, které pod nátlakem své vlastní vykonstruované reality věří, že jsou tlusté a v důsledku tohoto společenského nátlaku přestávají jíst (Hacking 1999, s. 5).

Tento společenský nátlak je aplikovatelný i na nezaměstnané, kteří si tvoří negativní percepci sami o sobě a tím si vytváří svou špatnou sociální konstrukci, ale zároveň společnost sama proti této skupině vytváří negativní pojetí reality. Takový koloběh popisuje Navrátil (1998), který uvádí, že se „realita“ utváří díky tzv. *cirkulárnímu procesu*, kde na jedné straně stojí individua vytvářející sociální významy a na straně druhé stojí participující společnost jako tvořitelé konvencí, na jejichž základech následovně jednají (Navrátil 1998, s. 44).

O vytváření sociálních konstrukcí v rámci skupin hovoří i sociální psycholog Henry Tajfel (1970), který popisuje proces „maximalizace odlišností“³, kde se různé sociální

² Sociální bublinou je myšlen jev, kdy si člověk vědomě, ale i podvědomě, vybírá nové známosti na základě jejich názorových přesvědčení, zálibách apod. Vzniká tak tedy jakási pomyslná bublina, ve které daná skupina existuje a vnímá ji jako celkovou realitu (Hartl in Lidovky.cz. 2016).

³ Z anglického „maximizing the difference“ – přeloženo autorkou.

skupiny snaží co nejvíce odlišit od ostatních i přes to, že v takovém počínání nemusí být žádný zisk. Lidé jsou silně spjati s jejich vlastní sociální skupinou a identitou a nadřazují se obzvláště nad skupiny slabší a vyloučené (jakými mohou být například nezaměstnaní). Takové jednání vede k rozšiřování různých stereotypů, mýtů a nepravd ohledně daných skupin a konstruuje se tím jejich realita (Tajfel 1970, s. 96; Schneider a Ingram 2005, s. 3).

2.2 Teorie sociální konstrukce cílových populací (SKCP)

Teorie SKCP byla vytvořena na konci 80. a začátkem 90. let minulého století k analýze veřejných politik a jejich působení na demokracii. Společně s tím autorky Ingram a Schneider usilují o vytvoření výzkumného nástroje, který by vysvětloval lidské rozhodování v otázkách různých skupin a popisoval tak veškeré procesy spojené s veřejněpolitickým světem (Nekola et al. 2020, s. 16).

Ingram, Schneider a DeLeon (*in* Sabatier 2007) argumentují, že většina sociálních problémů nevzniká na poli objektivním, nýbrž na poli sociálně vykonstruovaném. To, jaké problémy se budou v politickém diskurzu právě řešit, se rozhoduje ne podle jejich důležitosti nebo palčivosti, ale podle různých sociálních procesů, jakým je například právě rámování (Ingram, Schneider a DeLeon *in* Sabatier 2007, s. 106–107). Podle autorek je veřejná politika nástrojem k řešení sociálních problémů, ale jejich slabinou je právě fakt, že jsou sociálně „(...) *podmíněny a konstruovány*“ (Ingram a Schneider *in* Nekola et al. 2020, s. 12). To potvrzuje, že lidé vnímají společnost spíše skrze „(...) *normativní představy a symboly než objektivní reprezentace reality*.“ (Ingram a Schneider *in* Dobiášová a Kotrusová 2017, 24).

Teorie SKCP pracuje se sociálně vykonstruovanými hodnotami, které jsou aplikovány na cílové populace. Společně s nimi poté analyzuje dopady využívání, či zneužívání, těchto hodnot na společnost a demokracii. Co ji ovšem odlišuje od ostatních veřejněpolitických teorií je její normativní přístup – snaží se najít explicitní odpověď na otázku proč jsou některé skupiny znevýhodněny a jiné ne (Pierce et al. 2014, s. 3; Schneider a Ingram 1993, s.334). Ve svém nitru teorie SKCP adresuje otázky položené Lasswellem a Kaplanem (1950) „*Kdo dostává co, kdy a jak?*“ a říká, že pokud chceme na tyto otázky znát odpovědi, musíme nejdříve pochopit proč nějaké skupiny dostávají benefity a na jiné se uvalují sankce (Pierce et al. 2014, s. 3, Lasswell a Kaplan 2014).

Ingram a Schneider (1993, 1997) staví svou teorii na modelu osy politické moci (velká,

malá) a sociální konstrukce (pozitivní, negativní), kdy se zkoumající snaží svou cílovou skupinu ukotvit v nějakém rozmezí na těchto škálách a výsledkem mu je sociální cítění ostatních vůči vybrané skupině. Podle teorie SKCP existují čtyři modelové skupiny cílových populací, do kterých rozdělujeme konkrétní cílové skupiny – zvýhodnění, uzurpátoři, potřební a devianti. Na tomto poli se poté pohybují různí aktéři veřejných politik.

Autorky vytvořily nástroj pro veřejné činitele, aby byli schopni lépe vytvářet veřejněpolitický design v demokratických společnostech. Vytvořené sociální konstrukce mají vliv právě na rozhodování v jejich prospěch. Pokud je cílová skupina vnímána ze stran politiků pozitivně, pak je i jejich přáním často přikládán vysoký význam a klade se důraz na prosazování takových zákonů a opatření, aby se dané skupině vyhovělo a dařilo (Ingram, Schneider 1997, s. 108; Schneider a Ingram 1993, s. 334).

2.2.1 Cílové populace

Abychom lépe porozuměli této teorii, je potřebné popsat výše zmíněný model a osy, na kterých se cílové skupiny pohybují. První popisovanou kategorií, je kategorie „*zvýhodněných*“, která je specifická pro svou jak vysokou politickou moc, tak pozitivní sociální konstrukci. Řadí se mezi ně zpravidla například rodiny s dětmi (heterosexuální provdaný pár a děti), vědci nebo malé podniky. Zvýhodněným jsou často poskytovány různé benefity – například úlevy na daních (Schneider a Ingram 1997, s. 108, Schneider, Ingram a DeLeon *in* Sabatier 2007, s. 101).

Druhou kategorií jsou tzv. „*uzurpátoři*“. Jejich politická moc je opětovně vysoká, ale od zvýhodněných se liší tím, že jejich sociální konstrukce je negativní. Veřejností jsou totiž vnímáni jako „*(...) sobečtí, nedůvěryhodní a nemorální.*“ (Schneider a Ingram 1993, s. 335). Řadí se mezi ně například bankéři, bohatí lidé nebo firmy těžící ropu. Uzurpátoři většinou profitují z faktu, že mají velkou politickou moc a benefity pro ně určené jsou těžko dohledatelné – jsou totiž zakotveny hluboko v právních předpisech a zákonech (Schneider, Ingram a DeLeon *in* Sabatier 2007, s. 102).

Třetí je kategorie „*potřebných*“, kteří mají pozitivní sociální konstrukci, ale nízkou politickou moc – obecně je o nich smýšleno jako o lidech, kteří si zaslouhují dostat více z důvodu lítosti. Jsou jimi ovdovělí, bezdomovci, studenti, chudé rodiny nebo matky samoživitelky. Jejich nedostatek politické moci se odráží i na politikách vůči nim vydávaných. Často se tak setkáváme s testovanými dávkami nebo nedostatkem financování pro tyto skupiny. Vše je odůvodněno tím, že zemi nevytváří finanční kapitál, a tak nejsou

v oblibě politických činitelů (Schneider, Ingram a DeLeon *in* Sabatier 2007, s. 103, Schneider a Ingram 1993, s. 342).

Poslední, a tedy čtvrtou, kategorií jsou „*devianti*“ – jak je jistě usouzeno, nemají ani vysokou politickou moc, ani pozitivní sociální konstrukci. Mezi ně patří drogoví dealaři, poskytovatelé ilegálních sexuálních služeb nebo teroristé či ilegální migranti. Vyznačují se především tím, že na jejich bedra dopadá až nesouměrné množství sankcí a je pro ně těžké se od této sociální straty osvobodit. Obecně vzato se autorky domnívají, že devianti jsou kategorií, která je neměnná. Používá se proti nim zejména politika potrestání⁴ bez dalšího přemýšlení nad jejich budoucností (Schneider a Ingram 1997, s. 109, Schneider a Ingram 1993, s. 336–342).

Tabulka č. 1 – *SKCP a kategorizace cílových populací podle jejich moci a konstrukce*

	Pozitivní sociální konstrukce	Negativní sociální konstrukce
Vysoká politická moc	zvýhodnění	uzurpátoři
Nízká politická moc	potřební	devianti

Zdroj: (Nekola et. al. 2020, s. 13) – upraveno autorkou.

2.2.2 Policy design (design veřejných politik) a sociální konstrukce

Pierce (2014) ve své práci popisuje, že *policy design*, a to jakým způsobem je vytvářen, ovlivňuje chování vlády vůči cílovým skupinám a dokáže predikovat v jakém duchu budou veřejní činitelé rozhodovat o prospěchu daných skupin (Pierce et al. 2014, s. 4). Policy design může přímo či nepřímo ovlivňovat změnu v sociální konstrukci. Dokáže totiž vytvářet nové sociální konstrukce a nebo zůstat v souladu s již existujícími (Nekola et al. 2020, s. 18). V případě nezaměstnanosti by se například mohlo jednat o nový design veřejných politik vytvořený tak, aby se nezaměstnaní více dostávali mezi většinovou společnost a nebyli odsouváni pryč z veškerého sociálního dění.

Z empirické stránky věci můžeme říci, že policy design v sobě obsahuje pozorovatelná hlediska jakými jsou cílové populace (příjemci benefitů nebo sankcí), cíle nebo problémy k vyřešení (hodnoty), pravidla (která brání nebo povzbuzují k politické akci), odůvodnění (která vysvětlují nebo legitimizují danou politiku) a domněnky (logický element, který

⁴ Z anglického originálu „*punishment policy*“ - překlad autorky.

spojuje všechna výše vyjmenovaná hlediska) (Schneider a Ingram 1997, s. 2). Důležitou součástí jsou také nástroje (opatření, kterými je tvořen daný design veřejných politik) a implementační struktury (designovány tak, aby benefitoval každý – často ale dochází k implementačnímu selhání). Všechny výše zmíněné prvky jsou v teorii SKCP brány jako základní jednotky logických kroků, které se proměňují do hmatatelných důsledků činů a umožňují tak identifikovat, která skupina je zatížena sankcemi, a která disponuje benefity (Pierce et al. 2014, s. 6; Nekola et al. 2020, s. 16). Tuto dynamiku dobře vysvětluje tabulka č. 2, která ukazuje na jednotlivé části tvořící sociální konstrukci cílových populací.

Tabulka č. 2 – *Konceptualizace teorie SKCP*

	Cílové populace	Policy design
Základní charakteristiky	Sociální konstrukce Politická moc	Přínosy Zátěže (sankce) Vnitřní konzistence a logika
Další sledované charakteristiky	Cílové populace Pozice v implementačním řetězci: bezprostřední / vzdálená Skladba: homogenní / heterogenní Sociální konstrukce: Stabilní / proměnlivé / nové Silně artikulované / slabé Konsenzuální / zpochybňované	Prvky designu veřejné politiky: Cíle Nástroje Pravidla Odůvodnění Realizátoři Implementační struktury

Zdroj: (Nekola et al. 2020, s. 16)

Obecně lze ale říci, že policy design jako takový určuje a ukazuje, jak je daná cílová skupina pro veřejné činitele důležitá a jak velkou pozornost ji přisuzují (Schneider, Ingram a DeLeon *in* Sabatier 2007, s. 108).

Design veřejných politik je ovlivňován také sociální konstrukcí cílových populací a tvaruje společně s ním i politickou agendu. Na tomto základě jsou tvořeny tlaky na veřejné činitele, aby přerozdělovali benefity a sankce na základě pozitivních nebo negativních konstrukcí vybraných cílových skupin. Sociální konstrukce je tímto zakotvená v politickém procesu rozhodování jako typ vybraného sdělení, přičemž každá cílová populace dostává sdělení odlišná (Schneider a Ingram 1993, s. 334).

Při zkoumání sociální konstrukce sledujeme více aspektů, než jenom zdali se jeví jako pozitivní nebo negativní. Můžeme analyzovat její sílu artikulovanosti, kdy jedna sociální konstrukce může nabývat jasně oddělených hranic a druhá může mít hranice slabě označené⁵. Dalším předmětem zkoumání je stabilita sociální konstrukce – jestli se v čase mění anebo je v čase nehybná. Při takovém zkoumání musí být kladen důraz na zvolené časové období, jelikož různé sociální konstrukce se mohou zdát jako neměnné, i když se dynamicky vyvíjejí (Nekola et al. 2020, s. 17–18).

Sociální konstrukce může nabývat také vnitřních homogenních nebo heterogenních hodnot⁶ a také se můžeme v rámci studia sociálních konstrukcí zabývat tím, zdali jsou společensky přijímané nebo rozporuplné. Tím je myšleno, zdali se na její definici shodne většina společnosti nebo se stává zpochybňovaným tématem (Nekola et al. 2020, s. 18–19).

Při analýze policy designu a sociální konstrukce nesmíme opomínat také fakt, že jejich podobu mohou ovlivňovat externí i interní vlivy. Externí vlivy působí na sociální konstrukci z vnějšího prostředí a mohou jimi být například instituce, politiky přejaté z jiných politických systémů nebo „externí šoky“⁷ jakými jsou například katastrofy nebo krize⁸.

⁵ Nekola et. al dáva za příklad silně artikulované sociální konstrukce rodiny uprchlíků (Nekola et al. 2020, s. 18).

⁶ Příkladem mohou být senioři jako homogenní sociální konstrukce, kde si většina lidí představí staré babičky a dědečky, kteří rádi rybaří a pletou. Opakem je poté například heterogenní sociální konstrukce, kam můžeme řadit například žáky s mentálním či fyzickým postiženým (Nekola et al. 2020, s. 18).

⁷ Z anglického „external shocks“ – přeloženo autorkou.

⁸ Schneider a Ingram (2005) uvádí příklad sociální konstrukce HIV pozitivních, kteří byli vnímáni pouze jako homosexuálové, kteří se nechraňují, a tak roznášejí smrtelnou chorobu. Jejich konstrukt byl negativní a byli vnímáni jako nezasloužení (více viz Zasloužené a nezasloužené cílové populace). Díky osvětě a zjištění, že HIV se přenáší i z matky na dítě nebo krevní transfúzí se jejich sociální konstrukce změnila a byla viděna více pozitivněji. Příběh 13letého chlapce z Indiany, který byl vyřazen ze své třídy kvůli HIV pozitivitě do případu přidal i organizace bojující za lidská práva a donutil média konstruovat danou cílovou populaci pozitivně.

Interními vlivy jsou myšleny vlivy vyvolávané uvnitř cílové populace – například mobilizace a advokacie za svá práva a změnu nebo zvětšení počtu členů cílové populace (Schneider a Ingram 2005, s. 8; Pierce et al. 2014, s. 19).

Policy design a sociální konstrukce dohromady vytváří neoddělitelný vztah, kde spolu interagují recipročně a ovlivňují tak jeden druhého (Schneider a Ingram 2005, s. 8–9). Je tedy velmi důležité tyto dva aspekty chápat a propojovat jejich působení navzájem.

2.3 Zasloužené a nezasloužené cílové populace

Ingram a Schneider (2005) představily teorii vysvětlující politiku a design veřejných politik se zaměřením na cílové populace. K jejich dosavadnímu dílu se ovšem přidávají další dvě proměnné, které popisují skupiny, které jsou hodné pomoci a získávání benefitů, zatímco druhým skupinám je upírán přístup k daným benefitům a jsou na ně uvalovány sankce. Tyto dvě proměnné se nazývají „zasloužení“ a „nezasloužení“ (Weiss 2006, s. 195). Jak již názvy napovídají – zasloužení jsou skupinou, která má pozitivní konstrukci a vysokou politickou moc. Nezasloužení jsou naopak jedinci nebo skupiny, které mají konstrukci negativní a politickou moc nízkou.

Autorky ukazují, že v politickém procesu rozhodování jsou různé skupiny, jednotlivci nebo organizace identifikovány a konstruovány jako zasloužené nebo nezasloužené. Konstruování vybraných jednotlivců či skupin jako zasloužených či nezasloužených udává také směr vývoje jejich sociální konstrukce. To, jakým způsobem se zákonodárci rozhodnou dané označit, vyúsťuje v legitimizaci postojů a vytváří nové pozitivní nebo negativní sociální konstrukce. Takové rozdíly mezi zaslouženými a nezaslouženými se prohlubují a často také institucionalizují a vytvářejí pomyslné ekonomické či sociální nůžky (Schneider a Ingram 2005, s. 2).

Je tedy důležité nahlížet na cílové populace nejen optikou teorie SKCP, ale také optikou kategorie zasloužených a nezasloužených.

2.4 Média a vliv na sociální konstrukci

Teorie SKCP se dobře kombinuje s analýzami na mediální bázi, neboť i Ingram a Schneider (1993) říkají, že právě média jsou velkým hybatelem v rámci veřejného mínění. To, co si o dané vybrané skupině lidé myslí (včetně tvůrců politik), je ovlivňováno právě médii. Je tedy možné cílovou skupinu posuzovat či konstruovat na základě různých mediálních výstupů, jakými jsou například rozhovory, články a podobně. V mé bakalářské

práci pracuji s hypotézou, že výše popisovaný názorový skok způsobuje nejenom krize nebo změna policy designu, ale i média, která jsou často tzv. „měničci hry“⁹.

Jak média dokáží ovlivňovat sociální konstrukci popisuje Gamson et al. (1992), který ukazuje, jakým způsobem lidé přes všední vnímání mediálních vzkazů a obrazů konstruují významy, které poté přiřazují k různým politickým a sociálním problémům. Na tyto obrazy však není nahlíženo neutrálně (jak si mnohá většina může myslet), ale je na ně nahlíženo skrze optiku politických a ekonomických elit, které protlačují svůj vlastní názorový pohled (Gamson et al. 1992, s. 374). Devereux (2015) navazuje a tvrdí, že mediální sdělení nikdy nejsou neutrální a jsou sociálně konstruovány a ideologicky směřovány. Pomocí mediálních sdělení probíhá proces rámování a tvarování našich percepce světa a společnosti – to, jak vnímáme „druhé“. Za „druhé“ autor označuje většinu skupin v jakékoliv společnosti – mohou jimi být členové LGBT komunity, bezdomovci a nebo právě nezaměstnaní (Devereux 2015, s. 266).

Média mají ve své podstatě zakomponovanou vlastnost konstruování žité reality. I když jsme od událostí, o kterých se v médiích hovoří, vzdáleni na stovky kilometrů, stejně dostáváme grafické a psané vyjádření o realitě dané události. Jedná se o proces, který zaručuje, že většina lidí na světě bude mít podobný pohled na svět (za předpokladu sledování jednoho a toho stejného média), a tak je pro ně snadné si navzájem komunikačně rozumět (Macek et al. 2011, s. 9).

To, jakým způsobem vnímáme realitu a společnost, je unikátní proces osvojování již od útlého věku (Berger a Luckmann 1990, s. 20). Dnešní realitu ovšem netvoří již jenom rodina, nejbližší okolí a tradiční instituce, ale vstupují do ní poměrně nové prvky¹⁰ – například masová média, ale patří sem i alternativní média, kde se nacházíme na vzestupu důvěry v ně (Macek et al. 2018, s. 347).

Podle mediální teorie, z dílny Page et al. (1987), stačí ke změně politických preferencí pouze pět podmínek, kterými jsou: „(...) 1) *dostání či obdržení informace*, 2) *porozumění informaci*, 3) *relevantnost pro hodnocení politik*, 4) *rozporuje názory minulosti a za 5) je věrohodná*.“ (Page et al. 1987, s. 24). Další faktory, které způsobují změnu názorového mínění společnosti, jsou také lenost si informace ověřovat a hledat jiné a relevantní odkazy k tématu. Většině totiž stačí pozorovat pouze jedno vybrané médium (například televizní

⁹ Z anglického „*game changers*“ – překlad autorky.

¹⁰ Spojení přídavných jmen „poměrně nové“ jsem zvolila, jelikož význam médií exponenciálně rostl hlavně během 20. století (Trampota a Vojtěchovská 2010, s. 7). To ovšem neimplikuje, že média neměla vliv na sociální konstrukci v časech minulých.

program nebo tištěný deník) a vytváří si tím svůj vlastní obraz reality (Page et al. 1987, s. 25–28).

Média lze chápat také jako faktory, které se podílejí na utváření sociální konstrukce reality a zároveň ji odráží. Produkt médií pak není obrazem „skutečného“, ale pouze obrazem v historii budované konstrukce reality (Jirák a Köpplová 2015, s. 273).

Je tedy možné, že média tvoří nějakým způsobem obrázek nezaměstnaných? Do jaké míry?

3 Metodologie

Vzhledem k povaze a struktuře práce je nejvhodnějším způsobem zvolit kvalitativní typ výzkumu. Na analýzu dat (textů z českých médií) používám tematickou analýzu a na ni navazující analýzu rámců, kdy využívám nástrojů vyhledávajících novinové a internetové mediální články (Newton Media Search). Kritéria jsou nastavena tak, aby se v článcích hovořilo o nezaměstnaných a byl v něm vyjádřen názorový postoj vůči dané skupině a dané problematice doplněný o návrhy řešení politik, odůvodnění těchto návrhů nebo jejich definitivní řešení (více viz [Policy design](#)). To znamená, že sleduji média a vývoj mediálního diskurzu v zobrazování nezaměstnaných ve vymezeném časovém horizontu let 2017–2020.

Nejprve provádím tematickou analýzu textů perspektivou teorie SKCP (Pierce et al. 2014, Ingram a Schneider 1993, 1997) a následně mezi tématy hledám vztahy, tj. například které konkrétní politické nástroje jsou spojovány zejména s některou konstrukcí cílové populace a na základě těchto vazeb identifikuji klíčové rámce objevující se v médiích ve vztahu k nezaměstnaným. Na závěr provádím kvantitativní analýzu výskytu daných rámců. Výsledná analýza odpovídá na mé výzkumné otázky a plní cíle.

3.1 Data

Data potřebná k analýze jsem získala přes archivní vyhledávač Newton Media Search, kde jsem vyhledávala články pomocí klíčových slov, jakými jsou „nezaměstnanost“ nebo „nezaměstnaní“, počínaje 1. 1. 2017 a konče 31. 12. 2020. Obecně si ovšem stanovuji výběr medií, které ve své práci používám. Pro lepší uchopení článků a dosažení výsledků, vybírám média tradiční - tj. Hospodářské noviny nebo MF DNES, média bulvární – Blesk a Aha!, zpravodajské weby – Novinky.cz nebo Deník.cz a doplňuji je o nejčtenější deníky zdarma – E15 A Metro. Vycházím z hypotézy, že tato média patří mezi nejčtenější a budou tedy utvářet sociální konstrukci nezaměstnaných ve větším měřítku nežli deníky ostatní. Tuto hypotézu částečně potvrzuje každoroční výzkum počtu čtenářů jednotlivých medií: „*Skupina denního tisku zůstává nadále stabilní a pořadí titulů se dlouhodobě nemění. Nejčtenějším celostátním deníkem je Blesk (701 tis. čtenářů na vydání) následovaný MF DNES (453 tis. čtenářů) a Právem (197 tis. čtenářů).*“ (MEDIA PROJEKT 2020). Společně s nejčtenějšími tradičními deníky přidávám do analýzy i nejčtenější deníky zdarma – E15 a Metro (MEDIA PROJEKT 2020). Mezi nejčtenější webové zpravodaje patří na 1. místě Novinky.cz, 2. místo obsazují Seznamzpravy.cz, 3. iDnes.cz a 4. Aktuálně.cz (NetMonitor in Mediaguru.cz,

2021).

Konečným seznamem všech médií, které do analýzy vstupovaly, jsou tedy: Blesk, Blesk.cz, MF DNES, idnes.cz, Aha!, Hospodářské noviny, iHned.cz, Lidové noviny, Lidovky.cz, Právo, Pravo.cz, Novinky.cz, Aktuálně.cz, Deník.cz, Seznamzpravy.cz, E15 a Metro. Poslední tři internetová média (tedy Novinky.cz, Aktuálně.cz a Seznamzpravy.cz) jsem zvolila, jelikož patří mezi nejčtenější v České republice a zároveň snižují šance na duplicitu dat¹¹.

3.2 Sběr dat

Při zadání prvních kritérií do vyhledávače Newton Media Search (klíčové slovo nezaměstnanost) se mi dostalo na 248 733 článků, což se samostatným výzkumníkem nedá obsáhnout, a tak jsem zvolila další filtry, jež mi napomohly ke zmenšení počtu článků k analýze. Po upřesnění požadavku na mnou vybraná média jsem snížila počet článků na 18 985. Dále jsem počet článků redukovala podmínkou, že slovo „nezaměstnanost“ nebo „nezaměstnaní“ musí být v nadpisu – tím jsem eliminovala články, které se nezaměstnanosti nevěnovaly vůbec anebo pouze okrajově. Vzorek se mi takto vytřídil na 945 článků jak tištěných, tak internetových.

Pro rok 2017 to bylo 230 článků, 2018 obsahovalo 215 článků, v roce 2019 pak 210 článků a pro poslední rok 2020 se jednalo o 290 článků. Již v tento moment lze vidět, že nezaměstnanost byla více probíraným tématem v roce 2020, nežli v letech uplynulých.

Po bližším zkoumání podstaty článků jsem se rozhodla, že pro každý rok, který do analýzy vstupuje (tedy 2017–2020), vyberu soubor vyhovujících článků, které podrobím bližšímu zkoumání pomocí tematické analýzy. Vyhovujícími články jsou myšleny články, které jsou delší nežli 5 řádků, nevěnují se pouze konstatování statistických faktů o nezaměstnanosti jako takové (počet nezaměstnaných, počet vyplacených dávek) a vyjadřují se k nezaměstnaným přímo – například v rámci tvoření nových politik.

Po pečlivém probrání všech možností daných médií jsem došla ke konečnému počtu 64 článků o počtu stran vyšším než 70.

3.3 Profilace zkoumaných médií

V práci je důležité určit čím jsou mnou vybraná média specifická a kým jsou vlastněna,

¹¹ Tištěná média a jejich internetové protějšky v sobě mohou totiž skrývat duplicitu.

aby měl čtenář představu o jejich podstatě.

Blesk je, i přes jeho bulvární povahu, nejčtenějším deníkem v České republice (viz [Data](#)). Spadá pod mediální skupinu Czech News Center, která je dceřinou firmou CMI. Poloviční podíl vlastní český miliardář Křetínský, 40% díl poté Tkáč a 10 % vlastní Korbečka. Do tohoto mediálního domu patří také E15 (Aktuálně.cz 2019).

Druhým silným mediálním domem je MAFRA, která spadá pod holding Agrofert, jenž je součástí svěreneckých fondů premiéra Andreje Babiše¹². MAFRA vlastní Lidové noviny, Mladou Frontu DNES a Metro, které provozují také jejich internetové protějšky Lidovky.cz a idnes.cz (Aktuálně.cz 2019).

Skupina Borgis, u které část podílu vlastní společnost Seznam.cz, provozuje deníky Právo a Novinky.cz a předsedou představenstva je Zdeněk Porybný¹³. Výše zmiňovaná společnost Seznam.cz je také 100% vlastníkem Seznamzpravy.cz (Aktuálně.cz 2019).

Deník.cz vlastní investiční společnost Penta, která odkoupila 100% podíl (Deník.cz 2021).

Posledním nakladatelstvím, jehož média vstupují do mé analýzy, je Economia vlastněná Zdeňkem Bakalou¹⁴. Economia vlastní Hospodářské noviny i Aktuálně.cz (Aktuálně.cz 2019).

3.4 Kvalitativní výzkumný přístup

Tak, jak je popsáno na začátku metodologické kapitoly, pro pochopení problematiky vyobrazování nezaměstnaných v médiích volím převážně kvalitativní metody výzkumu. První metodou je tematická analýza zvolených textů, díky které jsem nadále schopna identifikovat rámce, ve kterých jsou nezaměstnaní popisováni. V této kapitola blíže popisují oba kvalitativní přístupy.

3.4.1 Tematická analýza

Tematická analýza je poměrně často zaměňována nebo spojována společně s obsahovou analýzou nebo analýzou diskurzů, kdy ji není přisuzována samostatná hodnota v kvalitativním výzkumu a analýza je považovaná za marginální. Tomuto přístupu ale

¹² Předseda vlády Parlamentu České republiky od roku 2017.

¹³ Český novinář a také šéfredaktor deníků Právo a Novinky.cz. Byl členem KSČ a již v té době pracoval pro Rudé Právo.

¹⁴ Český miliardář podnikající v investicích, ale i těžebním průmyslu nebo energetice včetně médií. Jeho jméno často figurovalo v kauzách z 90. let spojených s Františkem Mrázkem.

naopak oponují autorky Braun a Clarke (2006), které uvádí, že tematická analýza je skvělým nástrojem k rozboru kvalitativních dat v důsledku její flexibility a jiných vlastností. Od ostatních kvalitativních teorií ji odlišuje fakt, že řada nástrojů k analýze kvalitativních dat vychází z různých „(...) teoretických nebo epistemologických pozic.“ (Braun a Clarke 2006, s. 4), kdežto tematická analýza projevuje i v tomto případě určitou flexibilitu – neřídí ji žádná rigorózní teorie, a tak je aplikovatelná napříč obory a tématy (Braun a Clarke 2006, s. 4–7).

Co tedy tematická analýza je? Jedná se o analýzu primárních dat, ve kterých jsou vyhledávány patřičné vzory podobného vyjadřování a vytváření slov¹⁵. Není to ovšem ale pouze jen o této realii. Roli zde hraje více faktorů – „(...) tematická analýza může být esencialistická nebo realistická metoda, která uvádí zkušenosti, významy a realitu účastníků, nebo to může být konstrukční metoda, která zkoumá způsoby, jaké události, reality, významy, zkušenosti atd. jsou účinky celé řady diskurzů ve společnosti. Může to být také ‚kontextualistická‘ metoda, která sedí mezi dvěma póly esencialismu a konstrukcionismu a charakterizovanými teoriemi, jako je kritický realismus.“ (Braun a Clarke 2006, s. 9).

Tematická analýza má šest kroků, které autorky popisují následovně: prvním je tzv. „seznamování se s daty“, kde jste již nějaká data sesbírali a uložili dohromady a můžete je znát, můžete dokonce mít i nějaké nápady, jak s daty naložit, ale neznáte je do úplné hloubky. Podstatou tohoto kroku je tedy seznámení se s daty do takové míry, kdy je perfektně znáte. V tuto chvíli je již badatel schopný konstruovat svoje vlastní domněnky o tématu a datech. Vytvářet si poznámky. Druhým krokem je začít generovat počáteční kódy, díky kterým se následovně veškerá data vyhodnotí. Jedná se o rozdělování slov a významů do skupin, které se vám jeví jako vhodné. Třetím krokem je hledání již daných témat, které v tematické analýze máme za cíl najít. Naše již očištěná a agregovaná data pokládáme do témat tak, aby dávala smysl. Mnohačetné procházení a pozorování nově vzniklých tematických rámců je krokem čtvrtým. V dalším kroku, jenž je krokem předposledním, se dostáváme k pojmenování a definování vybraných témat. Posledním krokem je produkce již naprosto finalizované tematické analýzy (Braun a Clarke 2006, s. 17–23).

3.4.2 Analýza rámců

O analýze rámců se jako první vyjadřuje sociolog Erving Goffman v 70. letech 20.

¹⁵ Což se dle autorek Braun a Clarke (2006) velice snadno plete s jinými analýzami, které objevují opakované vzory.

století ve svém díle *Frame Analysis* z roku 1972. Goffman navazuje na své myšlenky v podobě analogie společenského divadla, kdy ho zajímalo, jaké techniky herci používají k přiřazování specifických dojmů daným situacím nebo sami sobě. Z tohoto pohledu se můžeme na dané techniky dívat jako na rámce (Eisenstadt a Helle 1985, s. 72). Rámec obecně tedy chápe jako „(...) jednotku organizace zkušenosti a analýzu rámců jako studium organizace zkušenosti.“ (Jana Šilhanová in Šubrt 2014, s. 80).

V mé práci se opírám o analýzu rámců Reina a Schöna (1993), jež vznikla také jako teorie popisující politické procesy a konflikty v nich obsažené. Přesné a úplné znění toho, co rámec představuje, autoři nedefinují, ale čtenáři je jasno, že jimi (rámcí) myslí jakési „smysldávající nástroje“¹⁶, které etablují, co je sociální a politický problém. Na základě rámce vnímání každého z nás se daný problém vyobrazuje podle našich vlastních významů (Gray et al. 1996, s. 576).

Rein a Schön (1993) nabízejí čtyři kroky analýzy rámců, kde první je pojmenování tematické oblasti, druhý identifikace jednotlivých soutěžících rámců v dané oblasti, třetím krokem je identifikace sponzorů jednotlivých rámců. Posledním krokem je poté identifikování a označení fór, ve kterých rámce soutěží. Čtvrtý krok rámcové analýzy v této práci nevyužívám. Pozornost je tedy věnována tématům, rámcům a sponzorům.

Jedním z předpokladů úspěšné rámcové analýzy je tedy identifikování sponzorů daných rámců. Sponzora rámce chápeme jako někoho, kdo se k věci opakovaně vyjadřuje, například ve veřejném prostoru, a uceluje tím daný rámec (Rein a Schön in Morávek 2011, s. 114–115). U identifikace sponzorů a jejich obhajujících rámců nalzáme ovšem i sponzory protichůdné, kteří se v daném rámci objevují, ale vyjadřují se proti němu a jeho znění (Morávek 2011, s. 115). Takové ve své práci nazývám „opozičními sponzory“.

K analýze se dá přistupovat dvěma způsoby – induktivním a deduktivním. Induktivní způsob umožňuje analyzovat mediální obsah volnějším způsobem, kdy si výzkumník dopředu nestanovuje pevné rámce a postupem analýzy nalzá rámcové nové. Taková metoda může detekovat různé způsoby, jakým je daný politický problém rámován (Semetko a Valkenburg 2000, s. 94). Druhým přístupem je přístup deduktivní, který dopředu stanovuje rámce, jenž se ve vybraném vzorku dohledávají. Tento přístup ovšem vyžaduje dopředu stanovenou představu o tom, jaké rámce se v dané problematice objevují. Pokud výzkumník takovou představu nemá, pak je možné, že některé rámce může během analýzy přehlédnout (Semetko a Valkenburg 2000, s. 94–95).

¹⁶ Z anglického „sense – making devices“, překlad autorky.

Ingram a Schneider chápou analýzu rámců, jako nástroj, který tvoří každodenní sociální realitu a dynamicky se mění v čase (Ingram a Schneider *in* Dobiášová a Kotrusová 2017, s. 27). Rámce jako takové poskytují lidem specifickou percepci reality a napovídají jaké události jsou důležité, co si o nich myslet a jak je vnímat. Jejich pomocí lidé formují různé obrazy světa, které upřednostňují určité aspekty dění světa a jiné upozadují (Kavková 2005, s. 219). Je tedy možné je považovat nejen za nástroje k vytváření a šíření určitých hodnot nebo přesvědčení, ale také jako strůjce utváření určitých významů realit. Můžeme tedy tvrdit, že „*realita a její význam (...) jsou sociálně konstruovány*“ (Kavková 2005, s. 219).

To, jakým způsobem rámování funguje můžeme popsat na příkladu nezaměstnaných. Jedna skupina lidí může nezaměstnané vyobrazovat jako „píjavice“ na státních příspěvcích a dávkách, které jsou líné pracovat a užívají si života „zdarma“. Zatímco druhá skupina lidí je může vyobrazovat naopak jako lidi, kteří potřebují naši pomoc společně s důrazem na jejich začleňování zpět do společnosti.

Tato metoda je stavěna na textech a jejich sdělení. Je tedy žádané se držet po dobu analýzy originálního znění vybraných textů. Pomocí odkazování se na konkrétní části vybraných dokumentů umožňujeme správnou verifikaci rámcové analýzy (Johnston *in* Kavková 2005, s. 220).

3.5 Kvantitativní výzkumný přístup

Část analýzy médií se v mé práci zpracovává kvantitativním způsobem z důvodu zachycení trendů v rámování. Ke zmapování mi pomáhá tabulkový nástroj Microsoft Excel, který pomocí zadávání hodnot, proměnných a vybraných funkcí (jakými jsou například počet internetových a novinových článků, celkový počet zpráv, počet zpráv obsahující konkrétní rámce a jiné) kalkuluje výsledné grafy a dovoluje přesné mapování trendů v čase. Účelem této deskriptivní statistické metody je identifikace trendů, jež mi pomáhá zachytit změny v sociální konstrukci nezaměstnaných.

4 Vymezení cílové skupiny nezaměstnaných

V této části práce seznamuji čtenáře s výsledky mé mediální analýzy, kterou zasazuji do kontextu vybraných teorií. Pomocí interpretací postupně naplňuji cíle práce a zodpovídám vytyčené výzkumné otázky. V příštích kapitolách tedy zainteresované seznamuji s pojmem „nezaměstnaný“ a co znamená v pohledech vybraných vědců. Dále se soustředím na zmapování změn veřejněpolitického designu, které nastaly ve sledovaném časovém období a popisují, jak se vyvíjel mediální názor a vyjadřování vůči nezaměstnaným. Na základě této analýzy poté popisují, jaké rámce se v médiích ve vybraném období objevily, jaké jsou jejich charakteristiky a jak mění sociální konstrukci nezaměstnaných.

4.1 Vymezení nezaměstnaných

Celá práce se věnuje tématu nezaměstnaných, a tak je důležité specifikovat a identifikovat, kdo vlastně nezaměstnaný je a čím je charakteristický. Mareš (2002) definuje nezaměstnaného jako člověka, který nemá placenou práci, kterou by přispíval do státního rozpočtu – například formou daní. Do této definice ale například spadají i lidé, kteří ovšem svým vlastním způsobem zaměstnaní jsou – například zastávají domácí práce nebo se jedná o postarší lidi v důchodu, kteří si rádi obdělávají své záhony nebo opravují stará vozidla (Mareš 2002, s. 15).

Mezinárodní úřad práce vymezuje nezaměstnané jako lidi, kteří jsou práce schopní, mají o zaměstnání zájem a zároveň jsou i přes veškeré snahy stav napravit, nezaměstnaní (Mezinárodní úřad práce in Mareš 2002, s. 16). „*Definice nezaměstnanosti je tedy založena nejen na tom, že osoba schopná práce je z možnosti pracovat v placeném zaměstnání vyřazena, ale i na tom, že se se svým vyřazením nespokojuje a hledá nové placené zaměstnání. (...) Negativní definice nezaměstnanosti vůči zaměstnanosti (...) sugeruje předpoklad, že je nenormálním stavem (...)*“ (Mareš 2002, s. 16). Mareš et al. (2003) hlavně poukazují na fakt, že nezaměstnanost uměle vytváří jakousi „*novou chudobu*“ (Mareš et al. 2003, s. 44) a dává tím vzniknout plošnému sociálnímu problému. Stejný názor zastávají i Pigou a Routledge (2016), kteří o problematice definice nezaměstnanosti hovoří v rámci zaměstnanosti. Podle nich je totiž snadné vymezit, co je zaměstnanost a kdo je zaměstnaný, ale u nezaměstnaných tento předpoklad nelze zrcadlit. Nezaměstnaný je podle autorů ten, který není v pracovněprávním vztahu a zároveň aktivně vyvíjí úsilí práci si najít (Pigou a Routledge 2016, s. 3).

4.2 Policy design nezaměstnaných v letech 2017–2020

Politiku vůči nezaměstnaným upravuje zejména zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti ze dne 13.května 2004, kde ustanovuje tzv. politiku zaměstnanosti. Jedná se o soubor opatření „(...) směřujících k zajištění maximálně možné úrovně zaměstnanosti. Aktivní politiku zaměstnanosti zabezpečuje ministerstvo a Úřad práce; podle situace na trhu práce spolupracují při její realizaci s dalšími subjekty.“ (Zákon o zaměstnanosti 435/2004 Sb. 2004). Dalším zákonem, který se vymezuje vůči nezaměstnaným je zákon o pomoci v hmotné nouzi č.111/2006 Sb.

Mezi největší změny, které pro nezaměstnané v mnou vybraném období od roku 2017–2020 nastaly, se řadí znovuzavedení veřejné služby od února 2017 pro nezaměstnané a také navázání výpočtu sociálních dávek na její podstatu (zákon č. 367/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů). Tato novela byla přijata na základě senátního návrhu zákona (Sněmovní tisk č. 156 2013). Smyslem této novely bylo motivovat nezaměstnané, aby si aktivně hledali práci. A to tak, že snižuje lidem, kteří jsou nezaměstnaní a nevyvíjí snahu se zaměstnat déle, než 6 měsíců, jejich příjem dávek v hmotné nouzi ze životního minima (tehdy 3 410 korun), na minimum existenční (tehdy 2 200 korun). Dále také k podnícení většího úsilí o nalezení práce zavedla tato novela veřejnou službu. Pokud nezaměstnaní odpracují minimálně 20 hodin veřejných prací, pak se jim dávka nesníží. Pokud odpracují hodin 30, pak se jim dávka naopak navýší o cca 605 korun, tedy na částku okolo 4 000 korun (Neprašová *in* Aktuálně.cz 2017).

Dále se také přidává příspěvek na dojíždění za prací, který byl zaveden v roce 2016 (MPSV 2016; Rybová *in* E15 2019), a v roce 2017 se k němu přidává příspěvek na přestěhování, který mohl být až 50 000 korun¹⁷.

Od 1. 12. 2017 došlo ke změně dle zákona č. 98/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, který upravuje pobírání dávek v hmotné nouzi a to tak, že „(...) příjemci příspěvku na živobytí, který pobírá dávku déle jak 6 měsíců v posledních 12 měsících, bude tato dávka vyplácena tak, že nejméně 35 % a nejvýše 65 % dávky bude vypláceno typizovanými poukázkami opravňujícími k nákupu zboží ve stanovené hodnotě.“ (MPSV 2017). Dále se také úpravou zákona č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti ruší možnost přivýdělků nezaměstnaných na dohodu o provedení práce (DPP).

¹⁷ Příspěvek již není poskytován. Jeho činnost byla ukončena v roce 2019 (Šimůnková *in* ISPV 2020).

Mezi lety 2018–2019 nedošlo v české legislativě k žádným dalším velkým změnám, které by mohly ovlivňovat design veřejné politiky vůči nezaměstnaným.

Změny nastávají opětovně až v roce 2020, kdy byl přijat Zákon č. 161/2020 Sb. o některých úpravách v oblasti zaměstnanosti v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii a o změně zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje pracovněprávní vztahy a různé části zákona o zaměstnanosti v návaznosti na pandemickou krizi způsobenou virem SARS – CoV – 2. Mezi nová opatření, která vznikla v prvním kvartálu 2020, se řadí například zrušení povinnosti klienta docházet osobně na Úřad práce (dále jen ÚP) za účelem registrace do evidence nezaměstnaných – dříve totiž bylo v zákonu o zaměstnanosti definováno, že pouze fyzická osoba žádající osobně o registraci, bude registrována (MPSV Důvodová zpráva 2020, s. 4). Dále tento zákon upravuje formu, jakou je vnímané bydliště a trvalé bydliště. Do doby, než byl přijat, bylo možné žádat o práci pouze v místě trvalého bydliště, které ale ovšem nemusí odpovídat bydlišti reálnému. V této úpravě je již tento nedostatek smazán, a tak žadatel může hledat práci v místě svého obvyklého bydliště, které nemusí být jeho trvalým bydlištěm (MPSV Důvodová zpráva 2020, s. 5).

Dalším opatřením, jež mění přístup k zaměstnanosti, potažmo nezaměstnanosti, je program Antivirus, který vláda vytvořila na konci března roku 2020, a který představuje podporu zaměstnavatelů ve vztahu k jejich zaměstnancům. Program má za účel vyplácet částečně nebo úplně mzdu pracovníkům, kteří kvůli vládním nařízením nemohou vykonávat svou práci tak, jak tomu bylo možné do té doby (MPSV 2021 Manuál pro zaměstnavatele). Jedná se například o zaměstnance v pohostinství nebo cestovním ruchu, kteří kvůli uzavírání restaurací nebo hotelů nejsou schopni vykonávat své povolání z jeho podstaty. Takové opatření se tedy netýká například povolání, která se dají provozovat z domova – tj. kancelářské práce a jiné.

Na toto opatření by měl navazovat tzv. kurzarbeit¹⁸, který má za cíl státu odlehčit od nákladů spojených s nezaměstnaností (MPSV 2020 tisková zpráva). Jeho uzákonění se ovšem stále projednává i v době psaní této bakalářské práce (ČT24 2021). V obou případech se jedná o stav, kdy zaměstnavatel vyhláší tzv. částečnou nezaměstnanost (Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců MPSV 2021), a proto tyto příklady přidávám

¹⁸ „Podstata kurzarbeitu pak spočívá v tom, že dojde ke zkrácení pracovní doby zaměstnanců, pro které zaměstnavatel nemá dostatečné pracovní vytížení s tím, že část mzdových nákladů připadajících na tyto zaměstnance přebírá stát.“ (Čechtická in iDnes.cz 2020).

k policy designu nezaměstnaných.

Policy design vůči nezaměstnaným začíná být více vstřícný a od sankcí pomalu upouští a přechází k zavádění benefitů. Veřejněpolitický design je optikou teorie SKCP chápán jako základní stavební kámen, který ovlivňuje sociální konstrukci vybraných populací pomocí jeho nástrojů, kterými jsou (mimo jiných) právě zátěže nebo benefity. Můžeme tedy usoudit, že změna policy designu vůči nezaměstnaným může mít pozitivní dopad na jejich konstruování.

4.3 Rámování nezaměstnaných

Deduktivním způsobem jsem si dle Ingram a Schneider (1993, 1997) stanovila témata, která jsem v analýze vyhledávala. Dohromady jsem v textech hledala 7 témat týkajících se nezaměstnaných (obraz cílové populace, nástroje politik, odůvodnění, řešení, pravidla, cíle a problémy), přičemž ne ve všech článcích byla zastoupena všechna výše jmenovaná témata a zároveň některá témata byla obsažena v jednom případě i vícekrát. V souladu s Braun a Clarke (2006) jsem v textech poté vyhledávala pasáže, ve kterých se daná témata vyskytovala.

Na základě použití tematické analýzy jsem byla v práci schopna identifikovat témata, která se vztahovala k různým konstruktům nebo návrhům řešení veřejných politik. Tyto vazby jsem poté zasazovala do souvislostí s ostatními a označila jsem a pojmenovala dva dominantní rámce, které se vyskytly v mých datech. Prvním je rámec, který jsem nazvala zásluhový (tedy rámec konstruovaný proti pomoci nezaměstnaným), druhým je rámec solidární (rámec konstruovaný pro pomoc nezaměstnaným). Bližší charakteristice vzniklých rámců se věnuji zde – viz Zásluhový rámec a Solidární rámec.

Již v této části výzkumu se mi potvrdila má hypotéza, že v letech 2017–2019 se v médiích objevovaly články spíše negativního vyznění vůči cílové skupině nežli pozitivního rázu. V roce 2020 vyšel negativní článek pouze jeden, a to v lednu, kdy ještě Česká republika, ani zbytek západního světa, nepočítal s možností plošného uzavírání ekonomik svých států.

Při práci s vybranými texty jsem zaznamenala, že v letech 2017–2019 se o nezaměstnaných často média vyjadřují jako pouze o dlouhodobě nezaměstnaných a zaměňují různé pojmy¹⁹. Mluva, kterou deníky využívaly pro označení nezaměstnaných byla

¹⁹ Jednalo se například o slučování skupiny nezaměstnaných a tzv. „nepřízpůsobivých“.

spíše negativní a označovala nezaměstnané jako „ty druhé“, nezaměstnatelné, příživníky anebo sarkasticky vyzdvihovala nezaměstnané jako: „marody“, „žluté (oranžové) vesty“ nebo jako „vykuky“:

„S nižší nezaměstnaností mizí žluté vesty z ulic“ (MF DNES 8.2.2019)

„Vidět poflakující se lidi bez práce po ulicích nebo náměstí (...)“ (Deník.cz 4. 4. 2019)

„Jen za loňský rok takto úředníci nachytali na 1500 ‘vykuků‘ (...)“ (Blesk.cz 10. 4. 2019)

„Výmluvy nachytaných ‘marodů’ jsou všelijaké (...)“ (Blesk.cz 10. 4. 2019)

„Technické služby Karviná využívaly až 100 veřejně prospěšných pracovníků. (...) Dá se tedy očekávat, že lidé v oranžových vestách nebudou v ulicích tolik vidět.“ (Deník.cz 20. 1. 2019).

Změna nastává v roce 2020, kdy se již nezaměstnaní nedělí na žádné podskupiny zaměstnatelných a nezaměstnatelných, dlouhodobě nezaměstnaných a jiných – je to pouze homogenní skupina, které se musí pomoci. Od pejorativních pojmenování se upouští a používají se pouze klasické termíny jako „uchazeči o zaměstnání“ nebo pouze „nezaměstnaní“. Trend „druhých“ se zde již nevyskytuje. Je tedy snadno viditelné, že vyjadřování a používaná terminologie se vůči nezaměstnaným v čase proměnilo, a to v pozitivním směru.

4.3.1 Zásluhový rámeček

Zásluhový rámeček (viz tabulka č. 3) konstruuje nezaměstnané jako „ty druhé“, kteří si zaslouží za svou nečinnost být potrestáni různými sankcemi, jakými jsou například veřejně prospěšné práce (dále jen VPP) nebo snižováním sociálních dávek. Takové mínění se vyskytuje i u členů samotné cílové skupiny – například nezaměstnaná žena, která musela na službu nastoupit, o nezaměstnaných a daném nástroji smýšlí následovně: „Veřejnou službu schvaluju, město taky potřebuje udržovat. Aby se někdo támhle válel jako feťáci a alkoholici a pobíral od státu peníze za nic, to se mi nelíbí, to neuznávám.“ (MF DNES, 6. 11. 2017).

Často vyskytovaným jevem, zmíněným výše, je popisování cílové skupiny jako těch „druhých“, které pouze využíváme na služby, které nikdo z „nás“ nevykonává a nechce dělat. Takovým nástrojem k využívání nezaměstnaných a nucení je do alespoň nějaké práce je, jak již bylo zmíněno, znovuzavedení VPP. Nejvýraznějšími sponzory tohoto rámce jsou, právě kvůli nedostatku pracovníků a financí, kteří by dané práce odváděli, obce a kraje.

„Využit bychom je mohli například na některé zahradnické práce v areálu.“ (Vildumentzová in MF DNES, 28. 7. 2017) nebo „Obce a kraje je mohou využít také při odstraňování následků živelních pohrom nebo při zimních a jarních údržbách“ (Klejzarová in Deník.cz 18. 2. 2017).

Prisuzování účinnosti VPP se stává jakýmsi standardem v mediálních článcích. „Dříve (...) zaměstnávala Lípa na veřejně prospěšné práce i 70 lidí. Vidět poflakující se lidi bez práce po ulicích nebo náměstí tak nebylo příliš obvyklé.“ (Deník.cz 4. 4. 2019).

Zásluhový rámec se také vyznačuje degradováním nezaměstnaných, když se často zmiňuje o tom, že volných pracovních míst je více nežli nezaměstnaných, a tak se „ukazuje, že kdo v dnešní době jen trochu chce, práci najde.“ (Novák in Deník.cz 4. 4. 2018). Často jsou nezaměstnaní vyobrazováni jako někdo, koho musíme za jeho nečinnost potrestat a vychovávat. „Ztrácíme tak skvělý motivační i výchovný prostředek pro lidi na sociálních dávkách, a navíc je ohrožen úklid ve městě.“ (Vícha in Deník.cz 20. 1. 2019).

V tomto rámci je standardem uvalování sankcí skrze nástroje politiky společně s obviňováním nezaměstnaných z příživnictví na státním rozpočtu. „Pokud pracovník bezdůvodně neplní své pracovní povinnosti, je vyloučen z evidence na šest měsíců. To je jedna z pastí, kterou můžeme ličit na sběrače sociálních dávek.“ (Picka in Právo 31. 5. 2018). V roce 2019 se ovšem ukazují nové společenské nálady, že by bylo vhodné nezaměstnaným prodloužit dobu, po kterou budou vyřazeni z evidence úřadu práce, pokud nesplní pracovní povinnosti. „Maláčová²⁰ ke zpřísnění sankcí uvedla, že ‘pokud někdo registrovaný (...) odmítne nabídku zaměstnání, měl by být minimálně vyloučen z evidence práci hledajících na více měsíců, než je současná úprava‘“ (Maláčová in Novinky.cz 9. 12. 2019).

Vyskytuje se zde potřeba nezaměstnané kontrolovat a vykazovat veškerou jejich činnost, „Lidi zneužívajících sociální systém tím, že pobírají sociální dávky, i když pracují načerno, se často úřadům daří jenom těžko potrestat.“ (Deník.cz 8. 2. 2019). Dalším často zmiňovaným nástrojem v řešení situace nezaměstnaných je také zrušení možnosti přivýdělků na dohodu o provedení práce (dále jen DPP), který je odůvodňován ze strany MPSV. „Zrušení možnosti sjednat si přivýdělek na zmíněný typ dohody bude podle ministerstva motivovat nezaměstnané, aby si hledali práci na hlavní pracovní poměr.“ (Hospodářské noviny 13. 1. 2017).

Odůvodnění (plánovaných) použitých nástrojů politik jsou často vyobrazovaná jako

²⁰ Ministryně práce a sociálních věcí od roku 2018.

pomocná ruka nezaměstnaným, s čímž nesouhlasí různí opoziční sponzoři:

„To je naprosto nepřiměřené opatření, které neumí vůbec domyslet důsledky na život těch lidí. To je děsivá myšlenka, že někoho vyřadíte z úřadu práce na rok, kdy bude bez pojištění. Budou mu vznikat dluhy apod. Ty dopady jsou hrozné.“ (Šabatová²¹ in Novinky.cz 9. 12. 2019)

„Neziskové organizace veřejnou službu kritizují s tím, že ke snížení příspěvku často dochází nahodile, nepředvídatelně a nespravedlivě.“ (Deník.cz 8. 2. 2019)

„Nezaplacené zdravotní pojištění hříšníky neúměrně zadluží.“ (Richterová²² in Deník.cz 21. 12. 2019).

Zásluhový rámec se negativně vyhraňuje vůči nezaměstnaným a požaduje vyšší distribuci zátěží tak, aby byli správně za svou nečinnost potrestáni. Společnými znaky mu jsou hanlivé označování nezaměstnaných a tvoření negativního obrazu (viz Rámování nezaměstnaných), nástroje politiky jsou spíše restriktivního rázu. Společné odůvodnění pro všechny výše zmíněné části policy designu je takové, že „(...) (VPP – pozn. autorky) *má u nezaměstnaných udržet pracovní návyky a dát jim možnost si přivydělat.*“ (Deník.cz 8. 2. 2019).

Hlavními sponzory tohoto rámce jsou obce a kraje, kteří se v diskurzu problematiky nezaměstnaných vyjadřují konzistentně negativním způsobem. Dále tento rámec také sponzoruje samo MPSV, které se vybrané nástroje politiky snaží implementovat. Dalšími sponzory jsou ekonomové nebo ředitelé bank či investičních fondů. Opozičními sponzory tohoto rámce jsou sociální pracovníci, neziskové organizace a politické postavy (například Olga Richterová za Piráty a nebo bývalá ombudsmanka Anna Šabatová).

²¹ Bývalá veřejná ochránkyně práv Anna Šabatová

²² Poslankyně poslanecké sněmovny parlamentu České republiky za Piráty od roku 2017

Tabulka č. 3 – *Zásluhový rámec a jeho charakteristiky*

Kategorie rámce	Charakteristika
Konstrukce cílové populace	Negativní – nezaměstnaní jsou přítěží, označujeme je jako „oni“
Problémy a cíle	Nezaměstnaní nechtějí pracovat; Nezaměstnaní zneužívají sociální dávky a zatěžují tím sociální systém; Nezaměstnaní si zaslouží patřičné potrestání; Nezaměstnaní jsou problémoví, tíhnou k drogám a kriminální činnosti.
Nástroje politik	Zpřísnění zákona a zaměstnanosti – znovuzavedení veřejné služby nebo prodlužování karenční doby při nesplnění povinností; Navázání výše sociálních dávek na odpracování veřejně prospěšných prací; Zákaz přivýdělků na DPP; Zvýšení pravomocí úřadů práce – přísnější a četnější kontroly v pracovní neschopnosti a při výkonu prací.
Distribuce benefitů a/nebo sankcí	Zátěž pro práce schopné nezaměstnané – netýká se matek na mateřských / rodičovských dovolených a důchodců.
Odůvodnění	Přimět nezaměstnané takto znovu pracovat a vytvoří si znovu návyky žít normální spořádaný život; Začlenění se rychleji na normální pracovní trh; Zabezpečení, že nikdo nebude zneužívat sociálního systému státu.
Hlavní sponzoři	MPSV – Michaela Marksová (ČSSD), poté Jana Maláčová (ČSSD), obce a kraje (starostové, hejtmani), bankéři, ekonomové a investiční experti
Opoziční sponzoři	Pracovníci úřadů práce a ombudsmanka, Markéta Pekarová Adamová (TOP 09), Olga Richterová (Piráti), instituce při EU (ESF), neziskové organizace, hospodářská komora

Zdroj: autorka, inspirováno ze studie Dobiášové a Kotrusové 2017

4.3.2 Solidární rámec

Solidární rámec vyobrazuje nezaměstnané jako „nás“, již nejsou skupinou „druhých“, jak tomu bylo u rámce zásluhového. *„Snad nikdo soudný nemůže tentokrát tvrdit, že nezaměstnaní jsou příživníci, kteří nechtějí pracovat, a že ‚výhody‘ nezaměstnanosti, především podpory, zneužívají. Pobyt v nezaměstnanosti na podporách nepředstavuje ani dnes pro postižené osoby žádný komfort (...)*“ (Právo 5. 6. 2020). Takové vyjadřování podporují často i nadpisky samotných článků – jako je tomuto z roku 2018 – *„Odpadová společnost obcí pomáhá s nezaměstnaností“* (MF DNES 27. 8. 2018). Důležitým aspektem tomu totiž je, že společnost nepomáhá s nezaměstnanými, ale s jevem nezaměstnanosti jako takovým.

V obraze nezaměstnaných v solidárním rámci se poukazuje na problematiku shánění práce, a že i rekordní zaměstnanost není zárukou nabídnutí první pracovní pozice, o kterou se zájemce uchází. *„Rozhodně také neznamená, že kdo chce, tak pracuje.“* (Dombrovský²³ in E15 8. 3. 2018). Společně s tím se také objevuje nálada, že nezaměstnaní nemusejí zastávat pouze práce, o které není zájem nebo jsou společensky uznávané za podřadné. *„Objevují se nápady, aby nezaměstnaní šli pracovat třeba na pole. Nemusejí však jen tam. Existují firmy z mnoha oborů, kde i teď stojí o čerstvou pracovní sílu.“* (MF DNES 17. 4. 2020).

Diskuse je často strhávána k navrhování různých řešení a nástrojů, které by nezaměstnanost mohly zmírnit či vyřešit. Jedná se o projekty z řad aktivní politiky zaměstnanosti, přičemž v roce 2020 také projekty vládních iniciativ nebo iniciativ Hospodářské komory:

„Přes 250 osmidenních kurzů (...) proběhlo od zahájení první fáze vzdělávacích projektů PROKOP – prohlubování kompetencí pro zvýšení zaměstnatelnosti.“ (Novinky.cz 7. 3. 2018)

„Zaměstnavatelům projekt umožňuje získat mladé lidi sice bez větších zkušeností, ale naopak s potenciálem a možností zaučit je přímo ve firmě (...)“ (Právo 31. 7. 2019)

„Snažíme se vybrat z nezaměstnaných ty, které zdravotní či jiné potíže, a ty zapojit do trhu práce (...)“ (Seznamzpravy.cz 12. 3. 2017)

²³ Odborník na online služby pro trh práce a analytika ze společnosti LMC.

„Pro lidi ohrožené ztrátou zaměstnání byl navíc už letos spuštěn projekt Outplacement s rozpočtem 3,5 miliardy korun.“ (E15 3. 11. 2020).

V roce 2020 se ovšem solidární rámec stává dominantním a společně s projekty pomáhajícími nezaměstnaným se přidávají nová politická opatření mající za cíl držet hladinu nezaměstnanosti co nejnižší a ulehčují situaci všem nezaměstnaným. *„Nezaměstnaní lidé se budou moc hlásit do evidence uchazečů o zaměstnání i na dálku, nebudou muset na úřady práce osobně.“ (Lidovky.cz 7. 4. 2020).* Mezi další ulehčení od situace pomáhá také zrušení povinnosti hlásit se o práci pouze v místě trvalého bydliště – dnes je možné pracovat z místa obvyklého bydliště. *„Žádost navíc nebudou (nezaměstnaní – pozn. autorky) muset posílat úřadu příslušnému výhradně jejich trvalému bydlišti, budou se moct na úřad v místě, kde skutečně bydlí.“ (Lidovky.cz 7. 4. 2020).*

Náhlá situace ohledně pandemie COVID–19 si vyžaduje kromě ulehčení přístupu na úřad práce a k podporám také vyšší finanční balíček, který do podpor a dávek vstupuje:

„Očekávaný růst nezaměstnanosti v příštím roce přiměl vládu zvýšit objem finančních prostředků na pomoc lidem bez pracovních míst.“ (E15 3. 11. 2020).

„V polovině května (...) Maláčová oznámila, že jsou tři scénáře navýšení podpory. Zmínila jen nejvyšší variantu, a to 500 korun na den. Měsíčně by tak částka činila 15 000 korun, minimální mzda je letos 14 600 korun.“ (Lidovky.cz 5. 6. 2020)

„Pokud by nám stoupla nezaměstnanost (...) potřebujeme průměrnou podporu v nezaměstnanosti navýšit na částku, z níž se dá přežít²⁴“ (Maláčová in E15.cz 2. 6. 2020). Na tuto citaci navazuje i ekonom Jan Švejnar, který říká: *„Výše podpory nehrála velkou roli, dokud nezaměstnanost byla prakticky nulová. Pokud ale hodně lidí přijde o práci, problém to bude.“ (Švejnar²⁵ in E15.cz 2. 6. 2020).*

Společně se zvažováním zvyšování podpor začínají články také advokovat za skupiny, které do té doby byly ve veřejném diskurzu poměrně přehlížené. *„Peníze by přitom kromě firem a osob samostatně výdělečně činných měly směřovat k lidem pracujícím na dohodu*

²⁴ Všimějme si této rétoriky – do roku 2020 podporu nebylo nutné zvyšovat, dalo se z ní dobře žít. V roce 2020 se díky zvyšujícímu počtu nezaměstnaných ministryně práce a sociálních věcí vyjadřuje k její výši jako k neadekvátní. Vystává tedy otázka – jak to, že do začátku roku 2020 podpora byla dostatečně vysoká a dnes již nestačí?

²⁵ Ekonom působící v krizovém štábu.

nebo nezaměstnaným.“ (iHned.cz 30. 4. 2020).

Solidární rámec se zaměřuje více na práci s nezaměstnanými a pomoci jim dostat se zpět do „zajetých kolejí“ práce. Chápe nezaměstnané jako lidi, kteří za svou situaci nemohou a je potřebné této skupině pomáhat různými prostředky. V letech 2017–2019 byla pomoc zaměřena spíše skrze projekty aktivní politiky zaměstnanosti nebo projekty financované skrze instituce EU (Evropský sociální fond a další). Od roku 2020 se na benefitech pro nezaměstnané přidávají odlehčující podmínky na úřadech práce (odpadá nutnost hlásit se osobně nebo na ÚP trvalého bydliště či hlásit se okamžitě poté, co je nezaměstnaný nemocný).

Mezi hlavní sponzory tohoto rámce se řadí Českomoravská konfederace odborových svazů (dále jen ČMKOS), MPSV nebo Hospodářská komora. V rámci programů pracujících s nezaměstnanými pak také sociální pracovníci. Opoziční sponzoři navrhovaných řešeních jsou, hlavně v roce 2020, ODS nebo MF: *„O to víc je nepochopitelný přístup ministryně financí Aleny Schillerové, která odmítá zvýšit podporu v nezaměstnanosti až na 500 korun denně.“* (Právo 5. 6. 2020). ODS poté místo úlev na podporách v nezaměstnanosti míní ulevovat zaměstnavatelům. *„(ODS – pozn. autorky) Ulevila by spíše zaměstnavatelům snížením sociálních odvodů, které platí za zaměstnance.“* (E15.cz 2. 6. 2020)

Tabulka č. 4 – *Solidární rámec a jeho definice*

Kategorie rámce	Charakteristika
Konstrukce cílové populace	Pozitivní – nezaměstnaní jsou stejnými lidmi jako „my“
Problémy a cíle	Problémy osob v nouzi; Nezaměstnaní nemohou za situaci, ve které jsou a potřebují naši pomoc; Podat nezaměstnaným odrazový můstek.
Nástroje politik	Zvyšování příspěvku v nezaměstnanosti; Vzdělávací programy mající za cíl rozšiřovat znalosti o pracovním trhu, finanční gramotnosti nebo pomáhat při výběru práce (PROKOP, Máš na to, Outplacement a další); Úřady práce mohou začít komunikovat elektronicky a uchazeč o zaměstnání nemusí žádat o práci v místě svého trvalého bydliště, ale svého obvyklého bydliště.
Distribuce benefitů a/nebo sankcí	Benefity pro všechny nezaměstnané
Odůvodnění	Nezaměstnaní jsou bez práce, protože nemohou najít správnou práci a je naší povinností jim z takové situace pomoci ven; Ochrana zájmů nezaměstnaných; Ochrana pracovního trhu.
Hlavní sponzoři	Též MPSV, instituce EU (ESF), neziskové organizace, pracovníci úřadů práce, ČMKOS, hospodářská komora, Vít Kaňkovský (KDU–ČSL), Olga Richterová (Piráti), Alena Gajdůšková (ČSSD), ekonomové skupiny NERV a CERGE-I institutu
Opoziční sponzoři	MF, Ústřední krizový štáb, ODS, odborníci na ekonomii

Zdroj: autorka, inspirováno studií Dobiášové a Kotrusové 2017

4.4 Výsledky mediální analýzy

V této kapitole se zaměřuji na popsání kvantitativní mediální analýzy, kterou jsem prováděla dle zmíněných kritérií (viz Sběr dat) a kvantitativní analýzy (viz Kvantitativní metoda). Následně popisuji, která témata se ve vybraných článcích zobrazovala a jak jsem vyhodnotila jejich zařazení do vzniklých rámců.

Na grafu č. 1 můžeme vidět, jak se vyvíjel počet článků ve vybraném období 4 let, tedy let 2017–2020. Již teď jsme schopni rozeznat, že počet článků věnovaných problematice nezaměstnaných od roku 2017 klesal, poté pomalu rostl a v roce 2020 nabral poměrně strmý růst a počet článků týkajících se vybrané cílové populace se zvýšil. Za příčinu tohoto jevu pokládám znovuotevření tématu nezaměstnaných a zavedení povinné veřejné služby v roce 2017, kdy se následné roky pomalu vyjadřovaly jak strany souhlasné, tak strany, které k této úpravě zákona měly námitky. Největší skok nastává v roce 2020, kdy situaci začíná ovládat koronavirová krize, která začala ohrožovat pracovní trh.

Graf č. 1 – Vývoj počtu článků v letech 2017–2020

Zdroj: Autorka.

Graf č. 2 se zabývá celkovým počtem článků týkajících se nezaměstnaných a jejich četnosti publikace ve vybraných médiích. Výsledně se nejvíce tématice nezaměstnaných věnovala MF DNES, E15 a Deník.cz. Nejméně zpráv zveřejnily deníky Metro a Aha! – každé v jiném roce. Většina zpráv byla čistě informačního charakteru, kdy se rozhovor objevil pouze jeden (v roce 2019, v MF DNES) a názory byly prezentovány dva (jeden skrze Právo v roce 2019 a druhý skrze MF DNES v roce 2018).

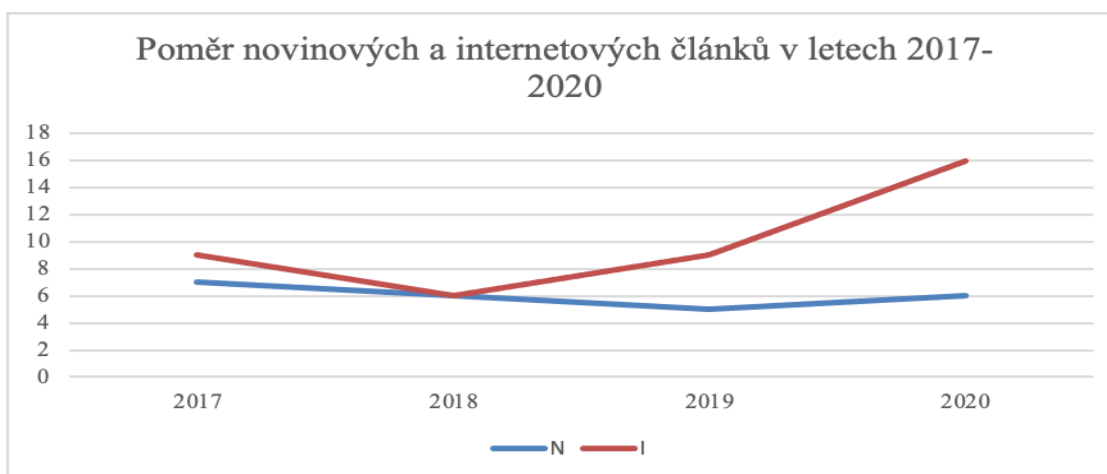
Graf č. 2 – Počet vydaných článků s tematikou nezaměstnaných v letech 2017–2020

Zdroj: Autorka.

Zajímavostí je počet vydaných článků v internetovém prostředí a článků tištěných. Pokles v tisku novinových článků můžeme přisuzovat dnešní době, kdy se technologie přesypávají ke všem věkovým kategoriím. Podle vysokého nárůstu v roce 2020 můžeme počet internetových článků přisuzovat také pandemické krizi, kdy při plošných lockdownech lidé neměli tolika důvodů opouštět svůj domov, a tak spoléhali na internetová zpravodajství.

Graf č. 3 – Vývoj počtu internetových (I) a novinových (N) článků mezi lety 2017–2020

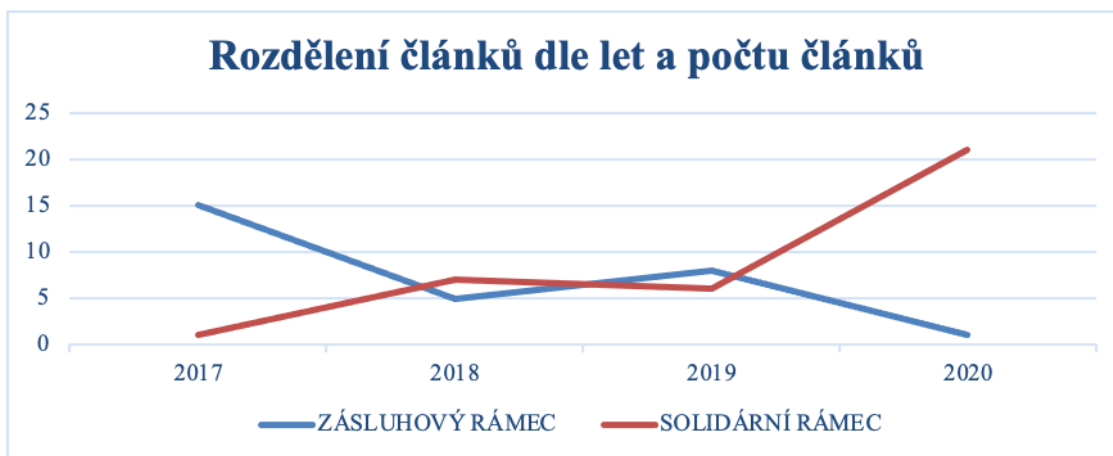

Zdroj: Autorka.

Po představení výsledných rámců v minulé kapitole je důležité se podívat na jejich výskyt v médiích během vybraného časového období. Graf č. 4 ukazuje vývojový trend, který je velmi zajímavým ukazatelem. V roce 2017 byl počet článků vydaných v negativní náladě vůči nezaměstnaným velice vysoký. V tento rok byl vydán pouze jeden článek popisující nezaměstnané v mezích solidárního rámce. Takový poměr negativních a pozitivních zpráv připisují upravení sociálních dávek a jejich navázání a podmínění na znovu přijatou veřejnou službu.

Postupem dalších let se rámce navzájem pomalu vyvažují a vykazují poměrně normální polaritu názorů. Velký zvrat ovšem nastává v roce 2020, kdy se poměrně výrazně mění počet vydaných pozitivních článků vůči nezaměstnaným.

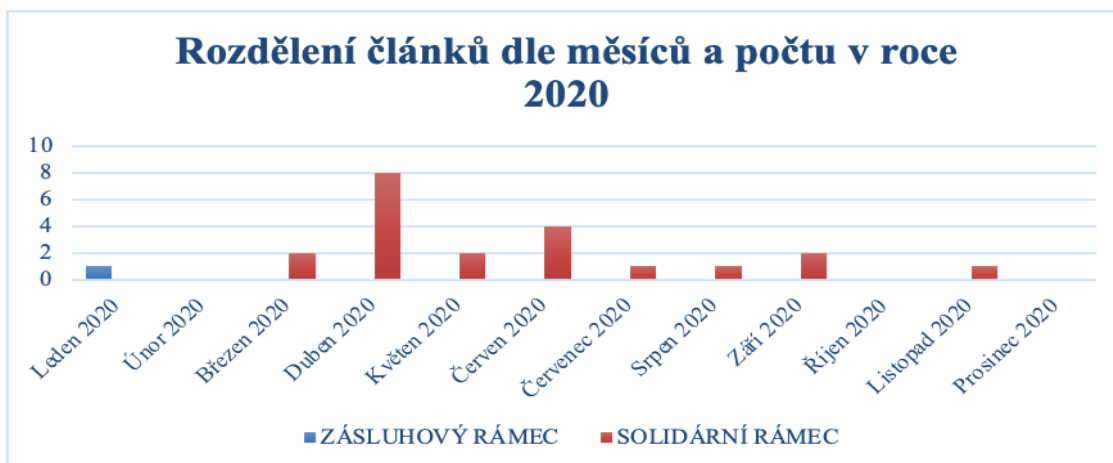
Graf č. 4 – Výskyt zásluhového a solidárního rámce v médiích v letech 2017–2020

Zdroj: Autorka.

Pokud se zabýváme výskytem solidárního rámce v roce 2020, je poměrně zajímavé podívat se na jeho vývoj v rámci celého roku. Kuriozitou je totiž článek vydaný v lednu 2020, který upozorňoval na chystaná zpřísnění pro nezaměstnané ministryní práce a sociálních věcí Janou Maláčovou. V březnu se objevuje pandemie způsobená virem COVID-19 a spolu s ní začíná přímý nárůst výskytu solidárního rámce.

Graf. č 5 – Solidární rámec dle měsíců v roce 2020

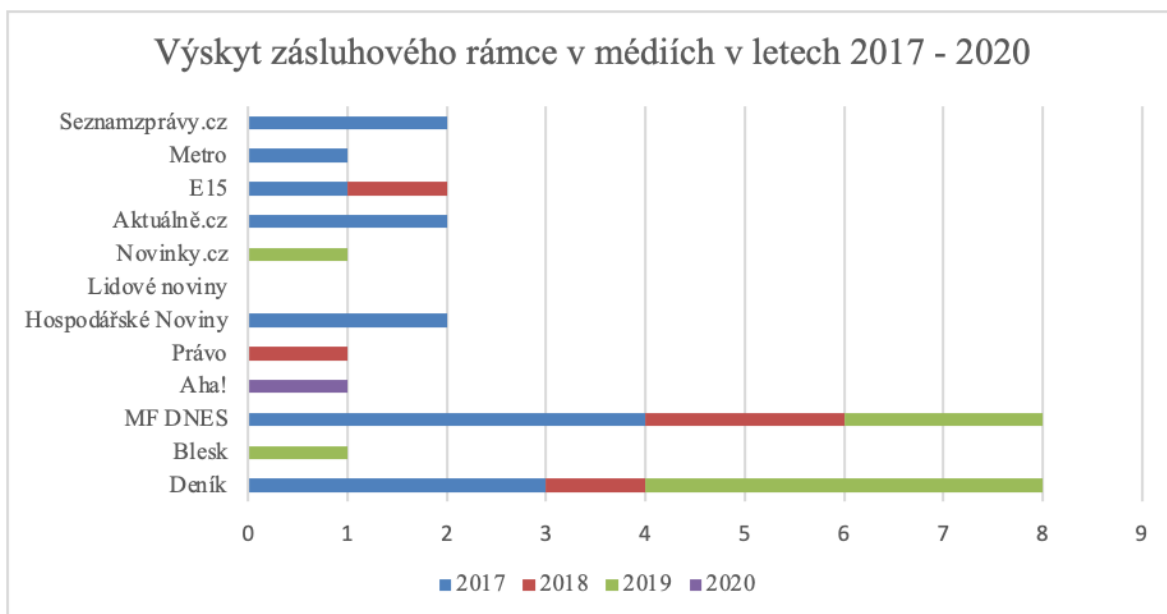
Zdroj: Autorka.

Důležitou součástí analýzy médií je také zastoupení deníků, které jednotlivé rámce reprezentují. Na grafech č. 6 a 7 je možné vidět, že největšími přispěvateli k šíření zásluhového rámce byly MF DNES a Deník.cz, zatímco u rámce solidárního se tak kupodivu stává časopis E15 (který je orientovaný na ekonomické záležitosti, a tak bych očekávala pravý opak), Lidové noviny a MF DNES.

Případ Lidových novin je ovšem zajímavý tím, že o nezaměstnaných se do roku 2020 nezmínily ani jednou, zatímco v roce 2020 vydaly na 6 článků v duchu solidárního rámce. Opačně se k tomu postavila redakce Aha!, která naopak vydala článek v duchu zásluhového rámce a v roce 2020 problematiku nezaměstnaných opouští.

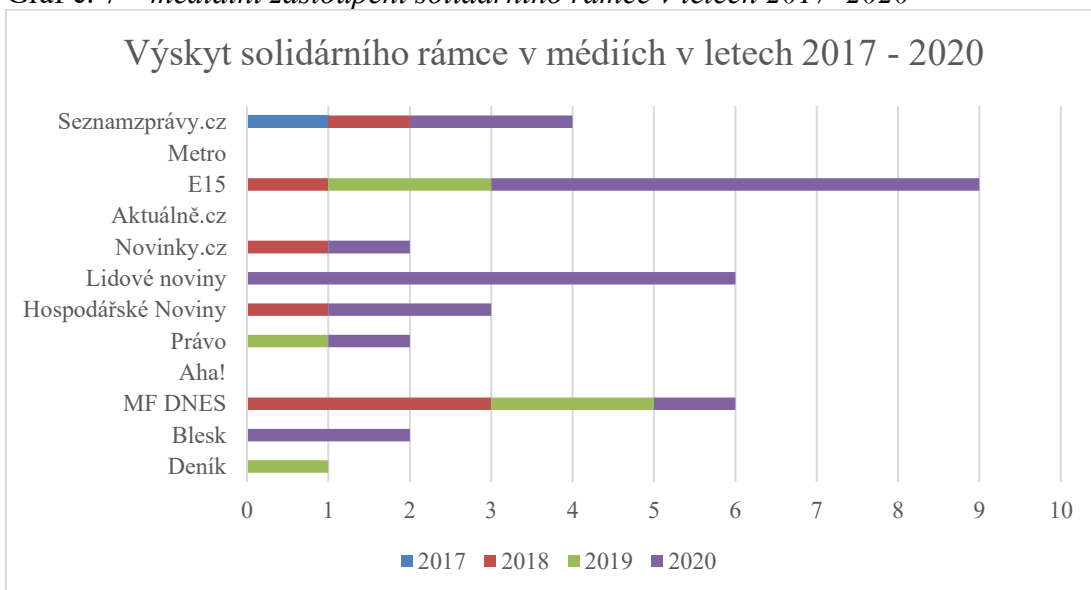
Mohli bychom zde polemizovat proč tomu tak je a proč se daná média více přiklání k jednomu či onomu rámci, ale to vidím jako prostor pro další výzkum v rámci zjišťování mediálního vlivu na sociální konstrukci nezaměstnaných.

Graf č. 6 – mediální zastoupení zásluhového rámce v letech 2017–2020²⁶

Zdroj: Autorka.

Graf č. 7 – mediální zastoupení solidárního rámce v letech 2017–2020²⁷

Zdroj: Autorka.

²⁶ Pokud v grafu chybí sloupec, daný deník se k tématice nezaměstnaných v určitém rámci nevyjádřil ani jednou ve vybraném období.

²⁷ Pokud v grafu chybí sloupec, daný deník se k tématice nezaměstnaných v určitém rámci nevyjádřil ani jednou ve vybraném období.

5 Diskuse

Jak tvrdí Ingram a Schneider (1993, 1997, 2005) existují zde typologie, podle kterých lze cílové populace rozdělovat. Jednou z nich je kategorie zasloužených a nezasloužených, jež se liší v tom, jaké benefity, sankce nebo pozornost jsou jim připisovány. Kategorizace na zasloužené a nezasloužené také udává směr vývoje sociální konstrukce (Schneider a Ingram 2005, s. 2). Druhá se týká teorie SKCP a jejich 4 druhů konstruovaných skupin (zvýhodnění, uzurpátoři, potřební a devianti).

Pokud se pokusíme tyto topologie překlomit na nově popsané rámce, pak s jistotou můžeme zařadit zásluhový rámec mezi typologii nezasloužených. Jak v policy designu, tak na poli mediálních jsou jim udělovány sankce a pozornosti se jim od veřejných činitelů dostává méně a je spíše negativního vyznění. Poměrně patrné je i zařazení zásluhového rámce dle teorie SKCP do kategorie deviantů. Dle Ingram a Schneider (1997) jsou devianti konstruováni negativně a mají nízkou politickou moc a zároveň jsou kategorií neměnnou (Schneider a Ingram 1997, s. 109). Vystává tedy otázka, zdali zásluhový rámec jasně vymezuje cílovou populaci, jelikož se v roce 2020 dokazuje, že mínění o nezaměstnaných se proměnilo, a tak se zde vyvrací domněnka o neměnnosti kategorie deviantů. Důležité totiž je sledovat i časové období, ve kterém se skupina rámuje – totiž, že v různých vybraných obdobích se mohou skupiny jevit jako neměnné anebo dynamicky se vyvíjející (Nekola et al. 2020, 17–18).

Zároveň teorie také tvrdí, že při zkoumání sociální konstrukce se nemusíme držet pouze „negativna“ a „pozitivna“, ale také se orientovat dle síly artikulovanosti dané cílové populace. Nezaměstnaní jsou v zásluhovém rámci artikulováni s poměrně slabými hranicemi, jelikož se v médiích často zaměňují se skupinou tzv. „nepřizpůsobivých“ nebo se označují jako „nezaměstnatelní“ a v některých případech se asociují s alkoholiky nebo uživateli drog. Lze tedy tvrdit, že skupina není jasně artikulována.

Solidární rámec se od zásluhového liší ve své podstatě – cílové skupině jsou v tomto rámci přisuzovány pozitiva a benefity a je vnímána spíše pozitivně. Je tedy možné označit tento rámec dle typologie Ingram a Schneider (2005) jako zasloužený. Obří vlnu pozornosti dostávají hlavně v roce 2020 příchodem koronavirové krize. Z tohoto důsledku diskutují, že náhlou proměnu sociální konstrukce nezaměstnaných způsobil (kromě jiných) externí vliv vzniklé krize – tak, jak konstatují v souladu s teorií SKCP Pierce et al. (2014) a Ingram a Schneider (2005). Podle typologie teorie SKCP lze také odhadnout, do jaké kategorie

solidární rámec patří. Z hlediska přidělované pozornosti, pozitivnímu vyznění rámce a připisování benefitů bych populaci zařadila do kategorie „potřebných“, ale lze také uvažovat nad zařazením do kategorie „zvýhodněných“. Ingram a Schneider (1993) ovšem říkají, že typické pro konstrukci potřebných je také to, že jim politici předávají spíše symbolická gesta a finanční a jiné pomoci jim spíše neplánují dát. Zvýhodnění se pak naopak vyznačují samostatností tvořit a bránit vlastní sociální konstrukci a benefity jim připisované nejsou pouze symbolickými výroky, ale stávají se častou skutečností (Ingram a Schneider 1993, s. 337–338). To se ovšem u nezaměstnaných na pomezí solidárního rámce neděje – stále se většina slibovaných benefitů neprosadila a zároveň veškerá cílová populace nezaměstnaných závisí na státu a není schopná advokovat sama za sebe. Proto cílovou populaci solidárního rámce označuji jako „potřebné“.

Ovšem ke zjištění přesné typologie je potřeba nejen analýza použitého policy designu nebo sociální konstrukce, ale také analýza politické moci vybrané cílové populace. Politická moc se dá měřit podle velikosti skupiny, statků nebo komunikace s politiky (Ingram, Schneider, DeLeon *in* Sabatier 2007, s. 101). Jelikož je měření politické moci poměrně těžkým úkolem, opovažuji se pouze k jejímu odhadu. I přesto, že nezaměstnaní tvoří poměrně velkou skupinu, která čítala v roce 2017 průměrně okolo 320 tisíc a ke konci roku 2019 okolo 190 tisíc (MPSV 2021), jejich zájem advokovat sami za sebe je nízký²⁸. Jejich negativní konstrukce jim také přináší pouze sankce – z těchto důvodů odvozují, že politická moc nezaměstnaných je nízká. Avšak je důležité podotknout, že zájem politiků o problematiku nezaměstnaných pandemická krize podnítila a donutila je konat v jejich zájmu. Mohli bychom zde diskutovat, jestli enormní zájem a nastavení tohoto problému jako velice palčivého, nezpůsobil i zvýšení politické moci nezaměstnaných.

Změna sociální konstrukce nezaměstnaných v médiích je tedy poměrně patrná a posouvá se z negativního vnímání do pozitivního, zatímco politická moc (nejspíše) zůstává stále nízká²⁹.

²⁸ Usuzuji dle míry volební účasti v posledních parlamentních volbách do poslanecké sněmovny v roce 2017, kdy nejnižší míra volební účasti byla v krajích s tradičně nejvyšší nezaměstnaností – například Ústecký nebo Karlovarský kraj (ČSÚ 2017; ČSÚ 2021). Logicky se tedy nejspíše nezaměstnaní tolik nezajímají o politické dění, a tak ani neadvokují za své zájmy.

²⁹ Domnívám se tak proto, že náhlá distribuce benefitů a změna policy designu vůči nezaměstnaným je většinou pouze dočasným řešením krizové situace, které po odeznění krize a zlepšení situace jistě skončí.

Závěr

Cílem této práce bylo zmapovat jakým způsobem byla rámována cílová skupina nezaměstnaných v médiích a jak se proměňoval jejich policy design. V rámci výzkumu jsem tedy identifikovala dva rámce (zásluhový a solidární), který se každý spíše vyskytuje v jistých časových obdobích. Společně s tím jsem analyzovala, jak se v čase vyvíjel design veřejných politik, který se od prisuzování sankcí posunul k prisuzování benefitů. V práci se podařilo zodpovědět všechny výzkumné otázky a naplnit oba cíle.

Zásluhový rámec se v médiích objevoval hlavně v roce 2017, kdy se znovuzavedla veřejná služba a s ní i nový systém prisuzování dávek nezaměstnaným. Z mediálního prostoru se vytratil až začátkem roku 2020. Vyznačuje se vnímáním nezaměstnaných jako těch „druhých“ a má za cíl donutit tuto cílovou populaci k práci a k zastavení zneužívání sociálního systému České republiky. Tomu odpovídá i podoba policy designu, který nezaměstnaným uděluje hlavně zátěže – tj. zpřísnování podmínek na dosažení dávek a pravomocí úřadu práce nebo znemožnění výdělku na DPP. Média v časovém úseku od roku 2017 do roku 2019 konstruovala nezaměstnané spíše jako „devianty“ – používala pejorativních výrazů k označení nezaměstnaných a dávala prostor k vyjadřování hlavně sponzorům zásluhového rámce, kterými jsou dominantně obce a kraje nebo MPSV. Opozičními hlasy v tomto rámci byly například poslankyně Markéta Pekarová Adamová (TOP 09) nebo Olga Richterová (Piráti) či bývalá ombudsmanka Alena Šabatová.

Druhým identifikovaným rámcem je rámec solidární, který se postupně dostával do mediálního prostoru od roku 2018, kdy se začal dávat mediální prostor pro hlasy sociálních pracovníků nebo neziskových organizací, které popisovaly, jak s nezaměstnanými zacházet a jaké nástroje při řešení této problematiky používat (například edukativní programy). Rámec se vyznačuje vlídným a vstřícným způsobem k nezaměstnaným – nezaměstnaní se v médiích stali lidmi jako „my“ a byla zde potřeba jim pomoci. Dominantním se stává na počátku roku 2020, kdy se v České republice objevila krize spojená s pandemií COVID-19. Policy design se vyznačuje připisováním benefitů, jakými jsou mírnější pravidla na úřadu práce (možnost nahlašovat se v místě obvyklého bydliště a ne trvalého, možnost později nahlašovat nemoc) nebo diskuse o zvyšování příspěvků pro nezaměstnané či zřizování nových programů pro nezaměstnané. V tomto rámci se objevoval zvýšený tlak na zajištění finanční bezpečnosti nezaměstnaných a média naprosto upustila od pejorativního názvosloví vůči cílové populaci. Sociální konstrukce nezaměstnaných se proměnila z negativní na

pozitivní a z „deviantů“ na „potřebné“ a to právě kvůli vlivu pandemické krize (jako externího vlivu), která zapříčinila tak prudký názorový obrat vůči nezaměstnaným.

Zdroje

AKTUÁLNĚ.CZ, 2019. Komu patří česká média: vlastníci a majitelé novin, webů, časopisů, televizí i rádií [online] [vid. 2021b-04-07]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/majitele-medii-v-cesku-noviny-weby-televize-kdo-vlastni/r~67160c86faff1e9ac60ac1f6b220ee8/v~sl:626c36919d940c0af0cb2f39cdb9544b/>

BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN, 1990. The social construction of reality: a treatise in the sociology of knowledge. New York: Anchor Books. ISBN 978-0-385-05898-8.

BRAUN, Virginia a Victoria CLARKE, 2006. Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology [online]. 3(2), 77–101 [vid. 2021-03-17]. ISSN 1478-0887, 1478-0895. Dostupné z: doi:10.1191/1478088706qp063oa

CVVM SOÚ AV ČR. Tisková zpráva 31.8.2020 Česká veřejnost o nezaměstnanosti – červen 2018 [online]. Dostupné na: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4677/f9/eu180727.pdf

ČECHTICKÁ in: iDNES.cz, 2020. S advokátkou Alenou Čechtickou: co je kurzarbeit a jak pomůže firmám - iDNES.cz [online] [vid. 2021g-05-02]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/finance/financni-radce/kurzarbeit-antivirus-firmy-zamestnavatel-zamestnanec-vlada-epidemie-covid-19-pomoc-statu-kompenzace.A200401_105253_viteze_sov

ČERVENKA, Jan, 2003. Veřejné mínění a nezaměstnanost v České republice – Naše společnost. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a579/f28/100001s_Verejne%20mineni%20a%20nezamestnanost.pdf

ČESKÁ TELEVIZE, 2021. Koalice se shodla na kurzarbeitu, sněmovna by ho mohla řešit ještě v březnu. [online] [vid. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3285960-koalice-se-shodla-na-kurzarbeitu-snemovna->

[ho-mohla-resit-jeste-v-breznu](#)

ČSÚ, 2017. Volby do poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 20. a 21. 10. 2017 [online]. [vid. 2021a-04-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61449414/22002718m1.pdf/5fd1652f-ec43-4901-b6b1-63bbd52d6201?version=1.0>

ČSÚ, 2021. Podíl nezaměstnaných osob v České republice podle krajů (stav k 31. 12.) [online] [vid. 2021d-03-09]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/123502875/32018121_0508.pdf/346bbffe-86c3-4ce4-8c58-f5b5b8a42802?version=1.1

ČSÚ, 2021. Podíl nezaměstnaných osob v krajích k 31. 3. 2021 [online] [vid. 2021e-04-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xc/mapa-podil-kraje>

DENÍK.CZ, 2015. Regionální Deníky mění svého majitele. Deník.cz [online]. [vid. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/penta-koupila-vydavatele-regionalnich-deniku-vltava-labe-press-20150812.html>

DEVEREUX, Eoin, 2015. Thinking Outside the Charity Box: Media Coverage of Homelessness. 9(2), 13.

DOBIÁŠOVÁ, Karolína a Miriam KOTRUSOVÁ, 2017. Zaslouhují si neformální pečující větší péči? Změny v sociální konstrukci neformálních pečujících a designu politiky dlouhodobé péče v ČR. undefined [online]. [vid. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/article/zasluhuji-si-neformalni-pecujici-vetsi-peci-zmeny-v-socialni-konstrukci-neformalnich-pecujicich-a-designu-politiky-dlouhodob-pece-v-cr/>

EISENSTADT, S. N. a Horst Jürgen HELLE, 1985. Perspectives on sociological theory. London ; Beverly Hills, Calif: SAGE Publications. SAGE studies in international sociology, 33–34. ISBN 978-0-8039-9712-7.

GAMSON, William A., David CROTEAU, William HOYNES a Theodore SASSON, 1992. Media Images and the Social Construction of Reality. Annual Review of Sociology [online]. 18(1), 373–393 [vid. 2021-03-19]. ISSN 0360-0572, 1545-2115. Dostupné z: doi:10.1146/annurev.so.18.080192.002105

GRAY, Barbara, Donald A. SCHON a Martin REIN, 1996. Frame Reflection. The Academy of Management Review [online]. 21(2), 576 [vid. 2021-03-25]. ISSN 03637425. Dostupné z: doi:10.2307/258677

HACKING, Ian, 1999. The social construction of what? Cambridge, Mass: Harvard University Press. ISBN 978-0-674-81200-0.

INGRAM, Helen, SCHNEIDER, Anne a Peter DELEON in: SABATIER, Paul A., ed., 2007. Theories of the policy process. 2nd ed. Boulder, Colo: Westview Press. ISBN 978-0-8133-4359-4.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ, 2015. Masová média. ISBN 978-80-262-0743-6.

KAVKOVÁ, Jana, 2005. Metoda rámcové analýzy a její využití. Politologická revue [online]. 11(2), 219–225 [vid. 2021-05-03]. ISSN 1211-0353. Dostupné z: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=62974>

LASSWELL, Harold D. a Abraham KAPLAN, 2014. Power and society: a framework for political inquiry. New Brunswick, N.J: Transaction Publishers. ISBN 978-1-4128-5280-7.

MACEK, Jakub, Alena MACKOVÁ, Vassilis PAVLOPOULOS, Veronika KALMUS, C. Michael ELAVSKY a Jan ŠEREK, 2018. Trust in alternative and professional media: The case of the youth news audiences in three European countries. European Journal of Developmental Psychology [online]. 15(3), 340–354 [vid. 2021-03-17]. ISSN 1740-5629, 1740-5610. Dostupné z: doi:10.1080/17405629.2017.1398079

MACEK, Jakub, 2011. Úvod do nových médií. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7464-025-4.

MAREŠ, Petr, 2002. Nezaměstnanost jako sociální problém. Praha: Sociologické

nakladatelství. ISBN 978-80-86429-08-3.

MAREŠ, Petr, Tomáš SIROVÁTKA a Jiří VYHLÍDAL, 2003. The Long-term Unemployed - Living Conditions and Strategies. Czech Sociological Review [online]. 39(1), 37–54 [vid. 2021-03-19]. ISSN 00380288, 2336128X. Dostupné z: doi:10.13060/00380288.2003.39.1.04

MEDIA PROJEKT, 2020. Přehled výsledků MEDIA Projektu [online]. [vid. 2021-03-20]. Dostupné z: http://www.unievydavatelu.cz/gallery/files/Zak13_a4_Q2020.pdf

MORÁVEK, Jan in: NEKOLA, Martin, Hana GEISLER a Magdalena MOURALOVÁ, 2011. Současné metodologické otázky veřejné politiky. ISBN 978-80-246-1865-4.

MPSV, 2010. V roce 2009 byla průměrná míra registrované nezaměstnanosti 8 % [online] [vid. 2021d-03-08]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/809894/11052010.pdf/9fc7dbad-3fe2-9bb1-9aae-65bc61ab3498>

MPSV, 2016. O příspěvek na dojíždění za prací mohou žádat lidé z celé republiky [online] [vid. 2021d-04-08]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/o-prispevek-na-dojizdeni-za-praci-mohou-zadat-lide-z-cele-republiky>

MPSV, 2017. Informace Ministerstva práce a sociálních věcí k výplatě dávek příspěvku na živobytí formou typizovaných poukázek opravňujícími k nákupu zboží ve stanovené hodnotě [online] [vid. 2021d-04-10]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Informace_k_vyplate_davek_prispevku_na_zivobyti_formou_typizovanych_poukazek.pdf/f4539b94-88c7-b103-ac20-44dd1146074c

MPSV, 2020. Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti [online] [vid. 2021d-03-08]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/1736728/Anal%C3%BDza+-+text.pdf/7f60fc4c-1ce3-b887-94e7-493d2dd1869c>

MPSV, 2020. Cílený Program podpory zaměstnanosti „Antivirus“ – Manuál pro zaměstnavatele [online] [vid. 2021c-03-18]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1443715/Manual_Program_Antivirus_v6.pdf

MPSV, 2020. Tisková zpráva – Vláda schválila Kurzarbeit. Měl by plynule navázat na Antivirus [online] [vid. 2021d-04-10]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/25_09_2020_TZ_Vlada_schvalila_Kurzarbeit.pdf/fad8cd4c-1dde-c98a-ae49-0029dcbf2831

MPSV, 2020. Důvodová zpráva [online] [vid. 2021d-04-10]. Dostupné z: [file:///Users/Sara-Rachel/Downloads/duvodova-zprava%20\(1\).pdf](file:///Users/Sara-Rachel/Downloads/duvodova-zprava%20(1).pdf)

MPSV, 2021. Nezaměstnanost v obcích od roku 2014 [online] [vid. 2021d-04-10]. Dostupné z: <https://data.mpsv.cz/web/data/vizualizace5>

NAVRÁTIL, Pavel, 1998. Sociální práce jako sociální konstrukce / Social Work as a Social Construction. Sociologický Časopis / Czech Sociological Review [online]. 34(1), 37–50 [vid. 2021-03-20]. ISSN 0038-0288. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41131365>

NETMONITOR in: Mediaguru.cz, 2021. Zpravodajské weby 2020: Na čele Novinky, v TOP 10 i nový web CNN Prima. MediaGuru.cz [online] [vid. 2021j-04-07]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2021/01/zpravodajske-weby-2020-na-cele-novinky-v-top-10-i-novy-web-cnn-prima/>

NEPRAŠOVÁ in: AKTUÁLNĚ.CZ, 2017. Nezaměstnaní dostanou méně peněz než dosud. Polepší si jen ti, kdo odpracují veřejnou službu [online] [vid. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/nezamestnani-dostanou-mene-penez-nez-dosud-polepsi-si-jen-ti/r~05703ecee87511e6b0800025900fea04/>

NEKOLA, Martin, Eva HEJZLAROVÁ a Jan KOHOUTEK, 2020. Česká veřejná politika optikou teorie sociální konstrukce cílových populací. ISBN 978-80-246-4557-5.

PAGE, Benjamin I., Robert Y. SHAPIRO a Glenn R. DEMPSEY, 1987. What Moves Public Opinion? *American Political Science Review* [online]. 81(1), 23–43 [vid. 2021-03-20]. ISSN 0003-0554, 1537-5943. Dostupné z: doi:10.2307/1960777

PIERCE, Jonathan J., Saba SIDDIKI, Michael D. JONES, Kristin SCHUMACHER, Andrew PATTISON a Holly PETERSON, 2014. Social Construction and Policy Design: A Review of Past Applications: Social Construction and Policy Design. *Policy Studies Journal* [online]. 42(1), 1–29 [vid. 2021-03-17]. ISSN 0190292X. Dostupné z: doi:10.1111/psj.12040

PIGOU, A. C a ROUTLEDGE, 2016. *The theory of unemployment*. London; New York: Routledge Taylor & Francis Group. ISBN 978-0-7146-1242-3.

R.O, MPSV, TREXIMA, spol s.r.o., 2021. Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců [online] [vid. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://ppropo.mpsv.cz/IX231Castecnezamestnanost>

REIN, M., SCHON, D. 1993. Reframing Policy Discourse. In: FISCHER, F., FORESTER, J. *The Argumentative Turn in Policy Analysis and Planning*. Durham, London: Duke University Press, 145–166.

RYBOVÁ in: E15.cz 2019. Příspěvek na dojíždění a přestěhování: Jak se k němu dostat. E15.cz [online] [vid. 2021f-04-08]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/finexpert/vydelavame/prispevek-na-dojizdeni-a-prestehovani-jak-se-k-nemu-dostat-1361062>

SEMETKO, Holli A. a Patti M. Valkenburg VALKENBURG, 2000. Framing European politics: A Content Analysis of Press and Television News. *Journal of Communication* [online]. 50(2), 93–109 [vid. 2021-03-27]. ISSN 0021-9916, 1460-2466. Dostupné z: doi:10.1111/j.1460-2466.2000.tb02843.x

SCHNEIDER, Anne a Helen INGRAM, 1993. Social Construction of Target Populations: Implications for Politics and Policy. *American Political Science Review* [online]. 87(2),

334–347 [vid. 2021-03-17]. ISSN 0003-0554, 1537-5943. Dostupné z: doi:10.2307/2939044

SCHNEIDER, Anne L. a Helen M. INGRAM, 1997. Policy design for democracy. Lawrence: University Press of Kansas. Studies in government and public policy. ISBN 978-0-7006-0843-0.

SCHNEIDER, Anne L. a Helen M. INGRAM, ed., 2005. Deserving and entitled: social constructions and public policy. Albany: State University of New York. SUNY series in public policy. ISBN 978-0-7914-6341-3.

Sněmovní tisk, 2013. Sněmovní tisk 156 [online] [vid. 2021h-05-03]. Dostupné z: <https://public.psp.cz/en/sqw/historie.sqw?o=7&T=156>

ŠILHANOVÁ, Jana in: ŠUBRT, Jiří, 2014. Soudobá sociologie. II, II, [online] [vid. 2021-03-25]. ISBN 978-80-246-2728-1. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/id/10997454>

ŠIMŮNKOVÁ in: ISPV, 2020. Stát sice nabízí příspěvek na dojížďku, ale žádosti formalisticky odmítá. Revue pro sociální politiku a výzkum [online]. [vid. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://socialnipolitika.eu/2020/06/simunkova-stat-sice-nabizi-prispevek-na-dojizdku-ale-zadosti-formalisticky-odmita/>

TAJFEL, Henri, 1970. Experiments in Intergroup Discrimination. Scientific American [online]. 223(5), 96–103 [vid. 2021-04-07]. ISSN 0036-8733. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/24927662>

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ, 2010. Metody výzkumu médií [online] [vid. 2021-03-20]. ISBN 978-80-262-0260-8. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=1639928>

WEISS, Janet A., 2006. A Review of: “ Deserving and Entitled: Social Constructions and Public Policy . edited by Anne L. Schneider and Helen M. Ingram”: State University of New

York Press, 2005, 372 pages. International Public Management Journal [online]. 9(2), 195–198 [vid. 2021-04-09]. ISSN 1096-7494, 1559-3169. Dostupné z: doi:10.1080/10967490600767001

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. In: Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010-2021. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. In: Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010-2021. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-111>

Zákon č. 367/2016 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. In: Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010-2021. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-367>

Zákon č. 98/2017 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. In: Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010-2021. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-98>

Zákon č. 161/2020 Sb., Zákon o některých úpravách v oblasti zaměstnanosti v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii a o změně zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. In: Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010-2021. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-161>

ZELENKA in: Lidovky.cz, 2016. Sociální bubliny? Společnost se rozděluje. Za desítky let můžeme mít problém, varuje sociolog Hartl | Domov. Lidovky.cz [online] [vid. 2021-03-17]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/socialni-bubliny-spolecnost-se-rozdeluje-za-desitky-let-muzeme-mit-problem-varuje-sociolog-hartl.A161129_194645_ln_domov_jzl

Teze bakalářské práce – projekt

Námět práce

Česká republika po pádu socialistické éry musela znovu začít čelit problémům tržně orientovaných zemí, kterou je *nezaměstnanost*. Ovšem nezaměstnanost jako taková nikdy nebyla příliš vysoká a objevovala se v rámci „zdravých“ mezí. Například v 90. letech se Česká republika potýkala s cca 5% nezaměstnaností, ze které pouhých 22 % osob bylo trvale nezaměstnaných (Mareš; 2002: 9). Tato data mohou vypadat líbivě, avšak již neodhalují, že nezaměstnanost občanů není rozložena rovnoměrně a byli bychom schopni nacházet regiony či i mikroregiony, kde se dostává k 10 % i výše (ibid: 10).

Míra nezaměstnanosti se od roku 2000 příliš nezměnila, pokud nebudeme brát na zřetel finanční krizi okolo roku 2009, kdy se nezaměstnanost pohybovala okolo 7–9 procentních bodů (CVVM, Závěrečná zpráva 2009) Dlouhodobě je tedy nezaměstnanost v České republice rekordně nízká. Z dlouhodobého hlediska je tedy důležité se na tyto údaje podívat a prozkoumat, co nám indikují.

Výroční zprávy CVVM o nezaměstnanosti v ČR každoročně ukazují trendy v názorových liniích společnosti/občanů. V každoročně uskutečněném průzkumu se respondenti dotazují na jejich názor na nezaměstnané – zdali si myslí, že ostatní jsou nezaměstnaní, protože nejsou schopni najít vhodnou a vyhovující práci či fakt, že o to mít status „zaměstnaný“, ani nestojí. Tento trend jsem zaregistrovala se velice mění se situací v zemi – například v roce 2018 se názor, že lidé jsou nezaměstnaní, protože nechtějí pracovat, zvýšil o 17 procentních bodů oproti roku 2016 na 57 %. O další rok později (tedy rok 2019) přišel další nárůst názorové linie, že lidé pracovat nechtějí, na 61 % společnosti. Ovšem zvrat nastává v roce 2020, kdy se ČR musela a musí potýkat s koronavirovou pandemií a mínění o nezaměstnaných se drasticky mění - 42 % respondentů si myslí, že lidé nejsou zaměstnaní, jen protože nejsou schopni najít vhodnou práci a pouze 38 % vyznává názor, že nejsou zaměstnaní, protože nechtějí být (CVVM, Závěrečná zpráva 06/2020).

V tomto směru ovšem obecné mínění o problematice musí někdo nebo něco určovat. Podle mého názoru jsou to právě média. Například Hall (1997) ve své knize *„Representation: Cultural representations and signifying practices“* hovoří o fenoménu *„jinakosti“*³⁰, kde jsou média fascinovaná něčím, co většina nemá/nezastává/neumí apod. a schválně na tyto „nedostatky“ a „anomálie“ poukazují a stereotypizují je (Hall; 1997: 234-

³⁰ Přeloženo mnou z anglického „difference“.

246). Bird (2011) ve svém článku zase upozorňuje, že každý se stáváme konzumenty různých názorových proudů médií, které jsou zrovna „in“. Média, a v dnešní době i sociální média, velkou mírou určují to, do jaké míry jsou lidé s něčím konformní či nikoliv (Bird; 2011: 503-512).

Ve své bakalářské práci se tedy budu zabývat otázkou, zdali se obraz nezaměstnaných v českých médiích změnil mezi lety 2018–2020. V roce 2018 byla rekordně nízká nezaměstnanost - 2,1 % (ČSÚ; 2018) a v roce 2020, díky pandemii COVID - 19 přišlo o práci, v rámci plošných opatření v první vlně, na 4 % ekonomicky aktivních lidí ve věku mezi 18–65 roky (Denik.cz: 22.9.2020).

Jak jsem již popisovala výše, v letech 2018 a 2019 byl názor, že lidé jsou nezaměstnaní, protože nechtějí pracovat, nejvíce rezonující a v roce 2020 se prudce změnil. Předmětem práce tedy bude identifikovat, zdali mínění o nezaměstnaných začíná být viděno ve více pozitivním aspektu - tzn., že veřejnost již nezaměstnané nevidí jako „parazity“³¹ systému, ale otevírá jim více své dveře a přestává je exkludovat. Tohoto kroku dosáhnu metodou sociální konstrukce cílových skupin (dále jen SKCS) od Schneider a Ingram, která vznikla v 90. letech 20. století a stala se jednou z důležitých veřejněpolitických analýz, kdy tvrdí, že svět je sociálně konstruován a lidé vnímají společnost spíše skrz „(...) normativní představy a symboly než objektivní reprezentace reality.“ (Dobiášová, Kotrusová; 2017: 24). Tento model pracuje na ose politické moci (velká, malá) a sociální konstrukce (pozitivní, negativní), kdy se zkoumající snaží svou cílovou skupinu ukotvit v nějakém rozmezí na těchto osách a výsledkem mu je sociální cítění ostatních vůči vybrané skupině. Tento veřejněpolitický nástroj použiji k porovnání vyobrazení nezaměstnaných v letech 2018-2019 a v roce 2020 v českých médiích pomocí kvalitativního výzkumu – a to obsahovou analýzou.

Touto prací chci ověřit, zdali se veřejné mínění na tento těžký sociální problém, dokázalo proměnit během krátké periody pouze tří let a vnést do této problematiky sociální konstrukce nezaměstnaných nový kontext.

³¹ Pokud bychom měli popsat jev, při kterém ostatní vylučují vybranou skupinu, a podle kterých kritérií se rozhodují, dozvíme se, že velkou roli hrají právě ekonomické faktory, mezi něž se řadí nezaměstnanost (Mareš; 2000: 287). Společně s tímto se vnímání nezaměstnaných často spojuje i s prekarizací práce (nejisté, nestabilní pozice) (Keller; 2014: 13).

Předpokládané metody zpracování

Vzhledem k povaze a struktuře práce je nejvhodnějším zvolit kvalitativní typ výzkumu. Na analýzu použiji obsahovou analýzu českých médií, kdy budu využívat nástroj NewtonMedia, abych byla schopna dosáhnout co nejvyššího počtu článku odpovídající mým kritériím. Kritéria jsou nastavena tak, aby se v článcích, rozhovorech nebo debatách hovořilo o nezaměstnaných a nějakém druhu postoji k nim, aby byl vyjádřen daný názor na tuto problematiku. To znamená, že budu sledovat média a mediální vývoj a zobrazování nezaměstnaných ve vymezeném časovém horizontu let 2018–2020. Poté, co obsáhnu dostatečný počet vzorků pro svou analýzu, začnu nezaměstnané rámovat tak, abych byla schopna pracovat dále s teorií SKCS a obě období různě porovnat.

Etické souvislosti zvažovaného projektu

Práce není nijak spojena s etickými riziky, jelikož mnou zvolenou metodologií je obsahová analýza médií – z toho vyplývá, že se v mé práci nebudou vyskytovat jakékoliv kvalitativní rozhovory uskutečněné s osobami nebo kvantitativní dotazníky a jiné výzkumné metody, které se ke sběru dat používají.

Orientační seznam literatury

BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ, 2013. Nezaměstnanost: 2., přepracované a aktualizované vydání. 2. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4282-3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) (2020b). Tisková zpráva 17.6.2020 „Veřejnost o ekonomickém dopadu epidemie COVID-19 - Naše společnost – speciál – květen 2020“ [online]. Dostupné na: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5211/f9/eu200617.pdf, cit. 23.9.2020.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM). Tisková zpráva 31.8.2020 Česká veřejnost o nezaměstnanosti – červenec 2020 [online]. Dostupné na: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ekonomicke/prace-prijmy-zivotni-uroven/5271-ceska-verejnost-o-nezamestnanosti-cervenec-2020>, cit. 23.9.2020.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM). Tisková zpráva 31.8.2020 Česká veřejnost o nezaměstnanosti – červen 2019 [online]. Dostupné na: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4984/f9/eu190723.pdf, cit. 23.7.2020.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM). Tisková zpráva 31.8.2020 Česká veřejnost o nezaměstnanosti – červen 2018 [online]. Dostupné na: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4677/f9/eu180727.pdf, cit. 27.7.2020.

Eurostat 2000. Income, Poverty and Social Exclusion. Luxembourg: EC.

JANE C., Kronick, 1997. Alternativní metodologie pro analýzu kvalitativních dat / Alternative Methodologies for the Analysis of Qualitative Data. Sociologický časopis. 33(1), 57-67.

MAREŠ, Petr. Nezaměstnanost jako sociální problém. 3. přepracované. Praha: SLON-Sociologické nakladatelství, 2002. 172 s. Studijní texty, sv. 6. ISBN 80-86429-08-3.

SCHNEIDER, Anne; INGRAM, Helen. Social construction of target populations: Implications for politics and policy. American political science review, 1993, 87.2: 334-347.

SCHNEIDER, Anne; SIDNEY, Mara. What is next for policy design and social construction theory? 1. Policy Studies Journal, 2009, 37.1: 103-119.

ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena eds. Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém. Praha: Grada Publishing a. s., 2002. 236 s. Psyché. ISBN 80-247-9006-8.

ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena. Psychologie nezaměstnanosti. In *Buchtová, B. eds. Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada Publishing a. s., 2002. s. 75-127. Psyché. ISBN 80-247-9006-8.

TSAFTI, Yariv a Jonathan COHEN. Perceptions of media and media effects. 1-19. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.1002/9781444361506.wbiems995](https://doi.org/10.1002/9781444361506.wbiems995).

Seznam použitých zkratk

ČMKOS	Českomoravská konfederace odborových svazů
DPP	Dohoda o provedení práce
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská Unie
MF	Ministerstvo financí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
VPP	Veřejně prospěšná práce

Seznam příloh

Příloha č. 1: Ukázka tematizování a kódy článků

Příloha č. 2: Ukázka tematizování článků

Příloha č. 3: Seznam analyzovaných článků

Přehled zpráv vstupujících do analýzy

1. „Nezaměstnaní“ chtěli podporu, ale měli příjmy
13. 1. 2017 MF DNES
(jah)
2. Chce nezaměstnaným zatrhnout přivýdělek na dohodu
13. 1. 2017 Hospodářské noviny, (Markéta Šrajbrová)
3. Aktivní nezaměstnaní znovu dostanou vyšší dávky
31. 1. 2017 Seznamzpravy.cz
(Anita Baselová)
4. Opět se zavádí veřejná služba pro nezaměstnané
2. 2. 2017 Hospodářské noviny
5. Nezaměstnaní lidé pomáhají s údržbou a úklidem v ulicích
18. 2. 2017 Deník.cz
6. Nechodí ani do práce ani do školy. Kde jsou patnáctiletí nezaměstnaní?
25. 2. 2017 Deník.cz
(Jana Švecová)
7. Nejsou lidi. Použitelná je zhruba čtvrtina nezaměstnaných, říká ministryně
8. 3. 2017 Seznamzpravy.cz
(Redakce Seznam)
8. Jak pomoci dlouhodobě nezaměstnaným? Stát jim dá až 50 tisíc za přestěhování
12. 3. 2017 Seznamzpravy.cz
(Petr Švihel)
9. Tisíce nezaměstnaným přijdou od léta o přivýdělky. Stát chce více peněz z pojistného
8. 6. 2017 Aktuálně.cz
(Markéta Řeháková)
10. Volných pracovních míst je již několik měsíců více než počet lidí dlouhodobě nezaměstnaných
16. 7. 2017 E15.cz
11. Kdo chce, práci najde, míní ekonomové. Dlouhodobě nezaměstnaných je už méně než volných míst

16. 7. 2017 Aktuálně.cz
(ČTK)
12. Nezaměstnaní budou uklízet v areálu úřadu práce
28. 7. 2017 MF DNES
(ČTK)
13. Koupí dům v Matiční nezaměstnaní?
14. 9. 2017 MF DNES
(aa, ČTK)
14. Do schránek míří lístky, do komisí nezaměstnaní
9. 10. 2017 Metro
(Pavel Urban)
15. Pracovat zdarma nezaměstnaní nechtějí
6. 11. 2017 MF DNES
(Jitka Vlková)
16. Nezaměstnaným překážejí dluhy. Kvůli exekucím pracují často načerno
8. 11. 2017 Deník.cz
(ČTK)
17. Podpora v nezaměstnanosti 2018: Je o něco vyšší
19. 1. 2018 E15.cz
18. Pojišťovny se neshodnou na výši finanční náhrady pro nezaměstnané po pracovním úrazu. Rozdíl ve výpočtu může činit tisíce korun
16. 2. 2018 iHned.cz
(Jan Prokeš)
19. Nezaměstnaní z Karvinska mohou zkusit zajímavý projekt
24. 2. 2018 MF DNES
20. Vzdělávací projekt pomáhá dlouhodobě nezaměstnaným
7. 3. 2018 Novinky.cz
(fš)
21. Nezaměstnanost v Česku dál klesá. Analytik: Práce ale pořád není pro všechny
8. 3. 2018 E15.cz
(ČTK)
22. Kdo chce, pracuje. Nezaměstnanost v Česku byla i v únoru nejnižší z celé EU
4. 4. 2018 Deník.cz

- (Redakce)
23. S dlouhodobě nezaměstnanými pomáhá v Sokolově firma
31. 5. 2018 Právo
(ČTK, vor)
 24. Přichází čas zvýšit nezaměstnanost
13. 8. 2018 MF DNES
(Petr Kolman)
 25. Odpadová společnost obcí pomáhá s nezaměstnaností
27. 8. 2018 MF DNES
(Žaneta Motlová)
 26. Každý čtvrtý nezaměstnaný je v exekuci. Nemají motivaci pracovat
8. 11. 2018 Seznamzpravy.cz
(Petr Švihel)
 27. Lektori pomáhají nezaměstnaným, aby znovu našli práci
8. 11. 2018 MF DNES
(David Nedbor)
 28. Nezaměstnaní? Lidé pracovat nechtějí, shodují se starostové
20. 11. 2018 MF DNES
(Petra Procházková)
 29. Města budou možná špinavější a dlouhodobě nezaměstnaná už jim nepomohou
20. 1. 2019 Deník.cz
 30. Sehnat práci nezaměstnaným ve Vsetíně pomáhá i agentura
21. 1. 2019 MF DNES
(Petra Procházková)
 31. Nezaměstnaných na veřejných pracích ubývá. Obce musí hledat lidi jinde
8. 2. 2019 Deník.cz
(Pavel Cechl)
 32. S nižší nezaměstnaností mizí „žluté vesty“ z ulic
8. 2. 2019 MF DNES
(Petr Wojnar)
 33. Lidí s výučním listem je mezi nezaměstnanými nejvíce, mají omezené možnosti, říká analytik
27. 2. 2019 E15.cz

34. Dlouhodobě nezaměstnaní ztrácejí motivaci pracovat
28. 3. 2019 MF DNES
(Pavel Svačina)
35. Vysoká zaměstnanost působí potíže: Obcím chybí lidé na veřejně prospěšné práce
4. 4. 2019 Deník.cz
(Alexandr Vanžura)
36. Nezaměstnaní Češi marodí naoko a hrozí lékařům. „Zneužívačů“ neschopenek přibývá
10. 4. 2019 Blesk.cz
(bud)
37. Vsetín přijal další nezaměstnané na veřejně prospěšné práce
13. 7. 2019 MF DNES
(ČTK)
38. Záruky pro mladé nezaměstnané pomáhají vytvářet nová místa
31. 7. 2019 Právo
39. Roboti míří na pracovní trh. Stát se chystá pomoci nezaměstnaným
1. 8. 2019 Deník.cz
(Pavel Cechl)
40. Věznice rekordně vydělávají. Daří se jim zvyšovat počet zaměstnaných odsouzených
16. 9. 2019 E15.cz
(Nguyen Thuong Ly)
41. Maláčová chystá zpřísnění pro nezaměstnané
9. 12. 2019 Novinky.cz
42. Nepracují někde načerno? Úřad práce bude více kontrolovat nezaměstnané
21. 12. 2019 Deník.cz
(Pavel Cechl)
43. Přísněji na nezaměstnané
8. 1. 2020 Aha!
(ČTK, map)
44. Úřad práce v Brně oblehly stovky nezaměstnaných: Mám pět dětí a potřebuji je živit
19. 3. 2020 Blesk.cz
(jn)
45. Úřad práce komunikují elektronicky, chystají se na nápor nezaměstnaných

31. 3. 2020 Hospodářské noviny
(Martin Ťopek, Petr Zenkner)
46. Podpora pro nezaměstnané
2. 4. 2020 Lidové noviny
(jak)
47. Na pracovních úřadech byl v březnu klid. Nezaměstnanost zůstala minimální, hlásí MPSV
5. 4. 2020 E15.cz
(ČTK)
48. Sociální dávky, nezaměstnané i úřady práce čekají změny
7. 4. 2020 Seznamzpravy.cz
(Nikola Zwrtková)
49. Nezaměstnaní se budou moci hlásit i na dálku. Úřadům práce také odpadne plošné přehodnocování příspěvků
7. 4. 2020 Lidovky.cz
(ČTK)
50. Nezaměstnaní nemusejí skončit jen na poli
17. 4. 2020 MF DNES
(Martin Petříček)
51. Maláčová je pro navýšení podpory v nezaměstnanosti. Podle odborů jsou příspěvky nízké
26. 4. 2020 Lidovky.cz
(ČTK)
52. Chystám zvýšení podpory nezaměstnaných, potvrdila Maláčová
26. 4. 2020 E15.cz
(ČTK, Pavel Otto)
53. Schodek zvyšte na půl bilionu a přidejte nezaměstnaným, radí vládě ekonomové ze skupiny NERV
30. 4. 2020 iHned.cz
(Ondřej Leinert)
54. Brněnští radní chtějí zvýšit zaměstnanost u ohrožených cílových skupin
12. 5. 2020 Novinky.cz
(Redakce Novinky)

55. Strach nezaměstnaného Karla Šípa: Doma ho uvěznil obávaný virus!
15. 5. 2020 Blesk.cz
(Iara)
56. Střet ministryní. Schillerová odmítá zvýšit podporu nezaměstnaných, kterou prosazuje Maláčová
2. 6. 2020 E15.cz
(Pavel Otto)
57. Ministerstvo práce zatím zvýšení podpor v nezaměstnanosti navrhopat nebude
5. 6. 2020 Lidovky.cz
(ČTK)
58. Nejvíce nezaměstnaných v Česku je na severu Moravy, Ostrava chce pomoci
5. 6. 2020 Seznamzpravy.cz
(Ján Stránský, ČTK)
59. Zvýšení podpory v nezaměstnanosti pomůže proti krizi
5. 6. 2020 Právo
(Josef Středula)
60. Podpora v nezaměstnanosti by mohla vycházet z předkrizové mzdy, uvádí NERV
22. 7. 2020 Lidovky.cz
(ČTK)
61. Program Antivirus uměle udržuje nezaměstnanost, lidé si nehledají práci
24. 8. 2020 E15.cz
(Pavel Otto)
62. Ministerstvo práce žádá o navýšení svého rozpočtu o více než 3,6 miliardy korun na výplaty podpor v nezaměstnanosti
5. 9. 2020 Lidovky.cz
63. Hrozí až desetiprocentní nezaměstnanost. Kurzarbeit se části firem nemusí vyplatit
30. 9. 2020 E15.cz
64. Podpory v nezaměstnanosti spolknou miliardy navíc
3. 11. 2020 E15
(Pavel Otto)